

SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLERİ ÜRETİCİ MERKEZ BİRLİĞİ

SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ SEKTÖR RAPORU

HAZIRLAYANLAR

Faruk COŞKUN : Yönetim Kurulu Başkanı

Kamuran PATRONA : Ziraat Yüksek Mühendisi

Ayşegül METİN : Su Ürünleri Yüksek Mühendisi

MİSYONUMUZ VE VİZYONUMUZ

MİSYONUMUZ

Ülkemiz ve dünya pazarlarının ihtiyacı olan güvenilir, kaliteli su ürünlerine erişebilirliği gerçekleştirmek, kaynakların sürdürülebilir kullanımını sağlamak, kırsal alanda yaşam standardını yükseltmek amacıyla ülkesel bazda uygulanacak politikalara yardımcı olmaktır.

VİZYONUMUZ

Su ürünleri yetiştiriciliği alanında, üretici ve tüketici memnuniyetini en üst düzeyde gerçekleştirmek, sektörün gelişmesine katkıda bulunarak, ülkemizi bölgesinde lider, dünyada küresel aktör konumuna getirmektir.

SUNUŞ

Sağlıklı olmak ve sağlıklı yaşamak her insanın temel hakkıdır. Bu nedenle insan tüketiminde kullanılan gıdalarında sağlıklı ve güvenilir olması gerekir. Güvenli ve sağlıklı gıdaların pazarda dolaşımına imkan vererek, vatandaşların gerek sağlık ve refahına, gerekse sosyal ve ekonomik çıkarlarına katkıda bulunmak her toplumun görevidir. Tüketicilerin hakları çerçevesinde insanların, tüketilen gıdaların üretiminden pazara kadar her aşamada, sağlığı koruyucu tedbirlerin alındığına ve kontrolünün yapıldığına dair inancı temin edilmelidir.

Bu ilkeler özellikle çok çabuk bozulabilen su ürünleri içinde geçerlidir. “sudan sofraya balık güvenliği” diğer gıda maddelerinde olduğu gibi son yıllarda üzerinde önemle durulan ve sloganlaşan bir kavramdır.

Su ürünlerinde gıda güvenliği öncelikle üretim aşamasında başlamaktadır. Üretimin sürdürülebilir olması temel unsurdur. Avcılığın sınırlandığı günümüzde üretimde sürdürülebilirlik ve balığa olan talebin karşılanmasında su ürünleri yetiştiriciliği büyük rol oynamaktadır.

Sağlıklı ve bilinçli tüketimin vurgulandığı dünyada, ülkeler mevcut su kaynaklarını su ürünleri yetiştiriciliğinde kullanarak gıda temini ve ekonomik fayda sağlama anlamında büyük gelişme göstermektedirler.

Bugün dünyada yaklaşık 157 milyon ton su ürünleri üretimi yapılmakta bunun 63 milyon tonu yetiştiricilik yolu ile elde edilmektedir. Geçmiş yıllarda yetiştiriciliğintoplam su ürünlerindeki payı % 10 iken bu oran giderek artarak % 40 lara ulaşmıştır.

Ülkemizde de su ürünleri yetiştiriciliği dünyadaki gelişmeye paralel bir seyir izlemiştir. İlk alabalık çiftliği 1968 yılında, çipura ve levrek çiftliği ise 1985 yılında kurulmasına rağmen sektörün gelişimi özellikle 2000 yılından sonra büyük hız kazanmıştır. Halen ülkemizin toplam 645 bin ton olan su ürünleri üretiminin 212.000 tonunu yetiştiricilik ürünleri teşkil etmektedir. Sofraya giden her 5 balığın 3 adeti yetiştiricilik yolu ile elde edilmektedir.

Ülkemiz Avrupa ‘da bugün, alabalık üretiminde birinci sırada, çipura ve levrek üretiminde ise üçüncü sırada yer alarak büyük bir başarı göstermektedir.

Bu gelişmede su ürünleri yetiştiriciliği sektörüne verilen destek ve teşviklerin, yerli sanayide sağlanan ileri teknolojinin, modern üretim tekniklerinin ve balık kalitesinde yakalanan yüksek kalite standartlarının büyük rolü olmuştur.

Bu gelişmelere rağmen sektörün bir çok sorunu halen devam etmektedir. Üretim ve pazarlama planlarının bulunmaması, iç ve dış pazarlarda yaşanan fiyat istikrarsızlığı, haksız rekabeti önleyeceği tedbirlerin alınmaması bunların başında gelmektedir. Doğrudan ürün desteğinin yanısıra yeni alternatif destekleme modellerine hala geçilememiştir. Yem kalitesinde, lojistik merkezlerin kurulmasında, sigorta, kredi temin etme de, yer altı ve yer üstü suların kiralınmasında yaşanan bazı sorunlar devam etmektedir.

Tüm çabalara rağmen Üretici Birliklerinin güçlenmesi, etkin ve işlevsel olmasını sağlayıcı hiçbir yasal ve yapısal tedbirler alınamamıştır.

İç tüketimde henüz hedeflenen düzey yakalanamamıştır. Ülkemizde kişi başına balık tüketimi 7,8 kg dır. Bu rakamın en az dünya ortalaması olan 16 kg çıkarılması gerekmektedir.

İç pazarlara sunumda yaşanan sıkıntılara rağmen ihracatta büyük gelişmeler sağlanmıştır. Bu gün AB pazarlarında % 25 oranında yer alan ülkemiz, çeşitli pazarlara yönelmiş bulunmaktadır. Rusya, Orta ve Yakın Doğunun yanında Amerika ve Uzak Doğu ülkelere de ihracat yapmaktadır. 493 milyon dolar sağlayan bu ihracatımızın daha da artacağı bir gerçektir. Ürünlerimizin katma değer yaratılarak, taze-soğutulmuş yerine işlenmiş ürün olarak ihracatı büyük önem taşımaktadır.

Sektörde yaşanan olumsuzluklara rağmen su ürünleri yetiştiriciliği sektörü ülkemiz ekonomisine; üretim, tüketim, istihdam ve kırsal kalkınma boyutu ile katkıda bulunmaktadır. Gelecek yıllarda bölgesinde lider ve dünyada önemli bir aktör olma yolunda hızla ilerlemektedir.

2023 yılı yetiştiricilik sektör hedefi üretimde 500.000 tona yükselmek, ihracatta ise 1 milyar dolar rakamına ulaşmaktır. Bu hedeflere ulaşmak öncelikle sürdürülebilir, sağlıklı ve kaliteli bir üretim ile gerçekleştirilebilir. Ayrıca iç pazarlarda tüketimi artırmak, fiyat istikrarı oluşturarak üretici ve tüketici menfaatlerini korumak önemlidir. İhracatta ise, pazar imkanlarını geliştirmek, işlenmiş ürünlere ağırlık vererek, ihraç edilen ürün yelpazesini genişletmek amaçlanmalıdır.

Sektörde belirlenen bu hedeflere ulaşmak, buna bağlı olarak yıllık programlar oluşturmak verilerin doğru analiz edilmesini gerektirmektedir. Dataların sağlıklı toplanması, objektif olarak değerlendirilmesi, sektör raporlarının hazırlanmasının temel unsurudur.

Merkez Birliğimiz geleneksel olarak “Su ürünleri Yetiştiriciliği Sektör Raporunu” hazırlamaktadır. Bu yılda bu geleneğini sürdürmüş ve yeni verilerin ışığı altında 2014 yılı raporunu hazırlamıştır.

Raporu hazırlayan arkadaşlarıma, katkıda bulunan herkese ve verilerin paylaşılmasında gösterdiği ilgiden dolayı Balıkçılık ve Su ürünleri Genel Müdürlüğü idareci ve personeline içtenlikle teşekkür ederim.

İlgililere ve kullanıcılara yararlı olması dileğiyle saygılarımı sunarım.

Faruk COŞKUN
Yönetim Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

Giriş.....	7
Dünya Su Ürünleri Yetiştiriciliği	8
Türkiye’de Su Ürünleri Yetiştiriciliği	15
Yetiştiricilik Girdileri	27
Desteklemeler	34
TARSİM ve Su Ürünleri Sigortaları	38
Su Ürünleri Sağlığı	41
İşleme ve Değerlendirme	43
Tüketim	45
Araştırma ve Geliştirme	46
Eğitim ve Yayım.....	48
Kamu Yönetimi.....	49
Üretici Örgütlenmesi.....	50
30-31 Ocak 2014 Tarihinde Yapılan Su Ürünleri Yetiştiricileri Sektör Toplantısında Önerilen ve Alınan Kararlar	56
Yararlanılan Kaynaklar	72

Tablolar

Tablo 1 2011 yılı Dünya Su Ürünleri Üretimi	8
Tablo 2 Dünya Su Ürünleri Üretimi.....	9
Tablo 3 Dünya ve Türkiye Su Ürünleri Üretimi	9
Tablo 4 Dünya Su Ürünleri Üretimnin Kıtasal Dağılımı.....	9
Tablo 5 Dünya Su Ürünleri Yetiştiricilik Üretim Değ. Kıtasal Dağılımı.....	10
Tablo 6 Dünya Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Değeri	11
Tablo 7 Dünya Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Ülkeler Bazında Üretim Miktarları.....	11
Tablo 8 Dünya Su Ürünleri Tüketimi	12
Tablo 9 Dünyada Su Ürünleri İthalatçı 10 Ülke (Yetiştiricilik ve Avcılık).....	13
Tablo 10 Dünyada Su Ürünleri İhracatçı 10 Ülke (Yetiştiricilik ve Avcılık).....	14
Tablo 11 Dünyada Kıtalar Bazında Kişi Başına Su Ürünleri Tüketimi	15
Tablo 12 Ülkemiz Su Ürünleri İstihsal Alanları	16
Tablo 13 Gayri Safı Yurtiçi Hasıla	16
Tablo 14 Türkiye Su Ürünleri Üretimi.....	17
Tablo 15 Su Ürünleri Yetiştiricilik İşletmelerinin Mevcut Durumu	17
Tablo 16 Türkiye’nin Dünya Su Ürünleri Üretimindeki Yeri	18
Tablo 17 Türkiye’nin Avrupa Birliği Su Ürünleri Üretimindeki Yeri.....	18
Tablo 18 Deniz ve İç Sularda Yetiştiricilik Üretimi	18
Tablo 19 Su Ürünleri İşletmelerinin Kapasitelerine Göre Dağılımı	20
Tablo 20 İç Su Balıkları Üreten İşletmelerin Adet ve Kapasite Artışı.....	20
Tablo 21 Deniz Balıkları Üreten İşletmelerin Adet ve Kapasite Artışı.....	21
Tablo 22 Denizlerde ve İç Sularda Yetiştiricilik Üretimi.....	21
Tablo 23 Su Ürünleri Üretim Miktarı ve Değeri.....	21
Tablo 24 Su Ürünleri Yetiştiricilik Üretim Miktarı ve Değeri	22

Tablo 25 Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Türler Bazında Üretim Miktarı	23
Tablo 26 Su Ürünleri Yetiştiriciliği Miktar,Fiyat ve Değer	24
Tablo 27 Türkiye'nin En Çok Su Ürünleri İthalatı Yaptığı 10 Ülke	24
Tablo 28 Türkiye'nin En Çok Su Ürünleri İhracatı Yaptığı 10 Ülke	25
Tablo 29 Türkiye'nin 2008-2012 yılları arasındaki İhracat ve İthalat Durumu.....	26
Tablo 30 Deniz Balıkları Kuluçkahaneleri.....	29
Tablo 31 Yıllara Göre Yetiştiricilik ve Balık Yemi Üretimi.....	30
Tablo 32 Yıllara Göre Destekleme Ödemeleri.....	33
Tablo 33 Toplam Destekleme Miktarı İçerisindeki Su Ürünleri Destekleme Oranı...	34
Tablo 34 Yıllara Göre Alabalık ,Çipura ve Levrek Destekleri.....	36
Tablo 35 T.C Ziraat Bankası Subvansiyonlu Su Ürünleri Kredisi	38
Tablo 36 TARSİM Su Ürünleri Sigortası.....	40
Tablo 37 Ülkemizdeki Su Ürünleri İşleme ve Değerlendirme Tesisleri	43
Tablo 38 Su Ürünleri /Deniz Bilimleri Bölüm ve Fakülteleri Olan Üniversiteler	47
Tablo 39 Su Ürünleri Programına Yerleşim Durumu.....	47
Tablo 40 Üretici Birliği Üyeleri Üretim Kapasiteleri	53

Grafik

Grafik 1 Dünya Su Ürünleri Üretiminin Kıtasal Dağılımı	10
Grafik 2 Dünya Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Üretim Miktarı ve Değeri	12
Grafik 3 Dünya Su Ürünleri İthalatçı 10 Ülke(Yetiştiricilik ve Avcılık)	13
Grafik 4 Dünya Su Ürünleri ihracatçı 10 Ülke(Yetiştiricilik ve Avcılık).....	14
Grafik 5 Dünya Kıtalar Bazında Kişi Başına Su Ürünleri Tüketimi.....	15
Grafik 6 Türkiye'de Toplam Su Ürünleri Üretimi	17
Grafik 7 Türkiye'de Deniz ve İç Sularda Yetiştiricilik Üretimi.....	19
Grafik 8 Su Ürünleri Yetiştiriciliğin Üretim Miktarı ve Değeri.....	22
Grafik 9 Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Türler Bazında Miktarı.....	23
Grafik 10 Türkiye'nin En Çok Su Ürünleri İthalatı Yaptığı 10 Ülke	25
Grafik 11 Türkiye'nin En Çok Su Ürünleri İhracatı Yaptığı 10 Ülke	26
Grafik 12 Türkiye'nin 2008-2012 Yılları Arasındaki İhracat Durumu	27
Grafik 13 Türkiye'nin 2008-2012 Yılları Arasındaki İthalat Durumu.....	27
Grafik 14 Bölgelere Göre İç sularda Kiralanan Bir Dekar Su Yüzey Alanın Fiyatı..	28
Grafik 15 Bölgelere Göre İç sularda Kiralanan 1lt suyun Fiyatı	28
Grafik 16 Bölgelere Göre Kiralanan Bir Dekar Deniz Yüzey Alanının Fiyatı	28
Grafik 17 Yetiştirici ve Yem Üretimi	31
Grafik 18 2003-2012 Yılları Arasında Su Ürünleri Yetiştiriciliğine Verilen Destek .	33
Grafik 19 Yetiştiricilik Üretimi ve Destekleme.....	35
Grafik 20 Alabalık ,Çipura Levrek Destek Ödemeleri.....	36
Grafik 21 Tarsim Sigorta Poliçelerinin Dağılımı	40
Grafik 22 2011-2012-2013 ÖSYS Lisans Programları Yerleştirme Sonuçları	48

GİRİŞ

Başta balık olmak üzere su ürünleri, hayvansal protein kaynağı olarak insan beslenmesinde ve gıda temininde önemli bir yere sahiptir. Dengeli ve sağlıklı beslenmenin bilincinde olan uluslar, hayvansal protein kaynaklarını zenginleştirmek için yoğun çaba göstermekte, bu anlamda su ürünlerinden faydalanma imkanlarını aramaktadırlar.

Diğer taraftan 7,2 milyar olan dünya nüfusunun 2030 yılında 8,3 milyara ulaşması beklenmektedir. Nüfustaki bu hızlı artışa rağmen gıda kaynaklarında aynı oranda artış sağlanamamaktadır. Tarım alanlarının giderek azalması, iklim ve su koşullarının giderek değişmesi, tarımsal üretimi tehdit ettiği gibi, ürünlere erişimide zorlaştırmaktadır.

Bu nedenle dikkatler su alanlarındaki ürün yetiştiriciliğine yönelmiş, bu ürünler içerisinde balık ve diğer su ürünleri öne çıkmıştır.

Ülkeler mevcut su kaynaklarından, gelişen teknolojilere bağlı olarak en fazla faydalanma, kullanırken de koruma ilkesi çerçevesinde kültür balıkçılığını geliştirmeye çalışmaktadırlar.

Su ürünleri yetiştiriciliği sektörü, öncelikle hayvansal protein açısından gıda açığını kapatmakta büyük rol oynamakta, ülkelerin toplumsal gelişiminde ve kalkınmasında önemli bir yer tutmaktadır.

Kültür balıkçılığı yalnızca gıda ihtiyacını karşılamakla kalmamakta, kırsal kalınmaya katkıda bulunması, istihdam yaratması, ihracat potansiyelinin yüksek olması ve değerlendirilmeyen tarım alanlarının işleme ve değerlendirme tesisleri yönü ile kazanılması açısından da büyük rol oynamaktadır. Üretim yalnızca denizlerde ve baraj göllerinde ağkafes, karada ise havuz ve tanklardan ibaret değildir. Üretimi destekleyen kuluçkahaneler, yem fabrikaları, tedarikçiler, satıcılar ve ihracatçılar ile bir entegre sanayi konumundadır.

Sürdürülebilir bir üretimi hedefleyerek, balık refahını dikkate alan ve doğa dostu üretim yapan, yurtdışı pazarlarda ürün kalitesi, sunumu ve marka ile daha fazla döviz girdisi sağlayan, balık tüketim ihtiyacını karşılayan bir sektör olma özelliğini taşımaktadır.

Sektörde, gıda güvenliği ve güvenilirliğinin sağlanması ile doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı gözetilerek, örgütlü ve rekabet gücü yüksek bir yapının oluşturulması temel amaçtır. Bu çerçevede;

Su kaynaklarından koruma ve kullanma dengesi içerisinde sürdürülebilir anlamda kültür balıkçılığı açısından büyük ölçüde yararlanmak, çevre dostu üretim ile kaliteli ve sağlıklı su ürünleri elde etmek amaçlanmaktadır.

Toplumsal refahı artırmak, gelişmişliği sağlamak için daha fazla balık tüketimini sağlamak, ihracat potansiyelini değerlendirerek rekabet gücü yüksek, katma değer katılmış ürünleri ihraç etmek imkanı bulunmaktadır.

Bu çerçevede su ürünleri yetiştiriciliği geleceğin sektörü olarak görülmekte, teşvik edilerek desteklenerek gıda sektörü içinde yerini almaktadır.

DÜNYA SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ

Su ürünleri yetiştiriciliği, en azından iki bin yıl önce birçok Asya ülkesinde özellikle Mısır ve Çin’de pirinç tarlalarında sazan yetiştiriciliği ile uygulanmaya başlanmıştır. M.Ö 475 yılında Fan Li, sazan yetiştiriciliği ile ilgili ilk eseri yazmıştır. Daha sonra, Asya kıtasının büyük bir bölümüne ve Avrupa’ya yayılmıştır.

Dünya su ürünleri üretimi 157 milyon tondur. Bunun 94 milyon tonu avcılıktan, 63 milyon tonu yetiştiricilikten elde edilmektedir. Yetiştiriciliğin toplam üretimdeki payı % 40,2, avcılığın toplam üretimdeki payı % 59,8 dir. Yapılan istatistikî araştırmalara göre; 2030 yılına kadar, Dünya su ürünleri yetiştiricilik ve avcılık üretimi eşitleneceği tahmin edilmektedir.

Bu gün dünyada yaklaşık 11 milyon yetiştiricilik işletmesinde (5 milyon adedi Çin’de) 360 adet tür üretilmektedir. Bu 360 türün 25 adeti değerli olup, ticareti yapılmaktadır.

Tablo 1: 2011 Yılı Dünya Su Ürünleri Üretimi (Milyon ton)

FAALİYET	İÇ SU	DENİZ	TOPLAM
Avcılık	11.050	82.450	93.500
Yetiştiricilik	43.938	18.812	62.760
Toplam	54.998	101.262	156.260

Kaynak: FAO, TheState of World Fisheriesand Aquaculture 2011

Yıllar itibariyle dünya su ürünleri üretimi irdelendiğinde, son 10 yılda gerek dünyada ve gerekse ülkemizde avcılık yolu ile elde edilen üretim miktarının azalmaya başladığı, buna karşın yetiştiriciliğin giderek arttığı görülmektedir.

Dünya su ürünleri üretimine, avcılık ve yetiştiricilik dahil kıtalar bazında bakıldığında Asya kıtasının üretimin % 66,3 nü sağladığı, %33,7 sinin ise diğer kıta ülkelerince elde edildiği görülmektedir. Avrupa kıtası üretimin ancak % 10 unu karşılamaktadır.

Tablo 2: Dünya Su Ürünleri Üretimi (Ton)

Yıllar	Avcılık	%	Yetiştiricilik	%
2005	92.478.416	-	44.296.903	-
2006	90.216.440	-2,45%	47.291.774	6,76%
2007	90.744.781	0,59%	49.939.430	5,60%
2008	90.073.491	-0,74%	52.947.740	6,02%
2009	90.018.660	-0,06%	55.716.915	5,23%
2010	88.970.124	-1,16%	59.022.185	5,93%
2011	93.494.340	5,09%	62.700.300	6,23%

Kaynak: FAO,TÜİK

Tablo 3: Dünya ve Türkiye Su ürünleri Üretimi

Faaliyet	Dünya (2011)	Miktar
Avcılık	94	Milyon Ton
Yetiştiricilik	63	Milyon Ton
Toplam	157	Milyon Ton
Faaliyet	Türkiye (2012)	Miktar
Avcılık	432.442	Bin Ton
Yetiştiricilik	212.410	Bin Ton
Toplam	644.852	Bin Ton

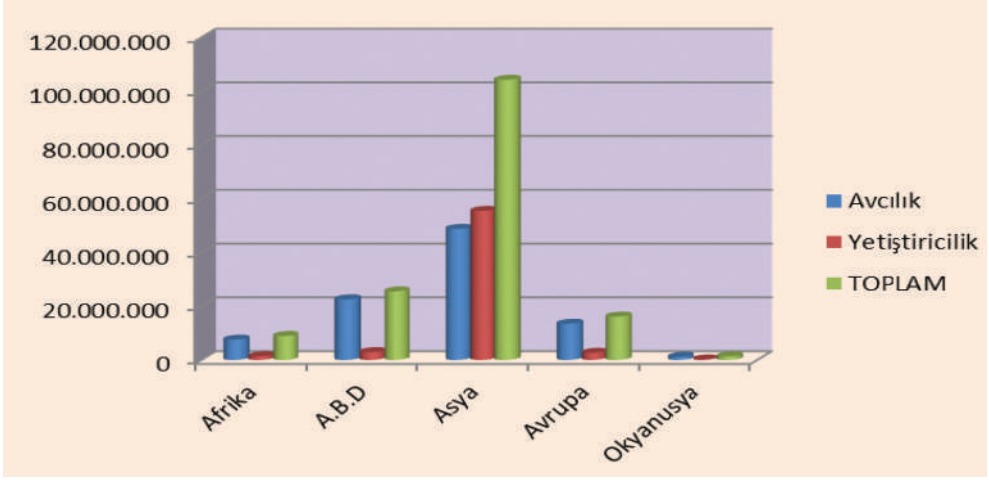
Kaynak: FAO,TÜİK

Tablo 4: Dünya Su Ürünleri Üretiminin Kıtasal Dağılımı (Ton, 2011)

Kıta Adı	Avcılık	Yetiştiricilik	TOPLAM	%
Afrika	7.599.432	1.398.092	8.997.524	5,8
A.B.D	22.601.716	2.940.822	25.542.538	16,6
Asya	48.789.017	55.489.036	104.278.052	66,3
Avrupa	13.515.021	2.680.050	16.195.071	10,3
Okyanusya	1.169.591	192.300	1.361.891	0,9
TOPLAM	93.494.340	62.700.300	156.260.077	100

Kaynak: FAO,TÜİK

Grafik 1: Dünya Su Ürünleri Üretiminin Kıtasal Dağılımı (Ton, 2011)

Kaynak: FAO,TÜİK

1950’li yıllarda 1 milyon tondan biraz daha az olan yetiştiricilik (kültür balıkçılığı) üretimi yıllar içerisinde çok hızlı bir şekilde büyümüş ve miktar olarak toplam su ürünleri üretiminin % 40,2sını sağlar hale gelmiştir. Özellikle bu gelişme 2000 yılından sonra ivme kazanmış, toplam dünya su ürünleri üretiminde payı giderek artmıştır. 2011 yılı sonu itibarıyla değer olarak yaklaşık 130 milyar dolara yaklaşan bir üretim yapılmaktadır.

Tablo 5: Dünya Su Ürünleri Yetiştiricilik Üretim Değerinin Kıtasal Dağılımı (Ton, 2011)

Kıta Adı	Yetiştiricilik	Değer (Dolar=1.000)
Afrika	1.398.092	3.173.442
A.B.D	2.940.822	13.048.307
Asya	55.489.036	101.741.547
Avrupa	2.680.050	11.192.873
Okyanusya	192.300	1.077.935
TOPLAM	62.700.300	130.234.104

Kaynak: FAO,TÜİK

Dünya kültür balıkçılığı üretimi 2000 yılından sonra ivme kazanmış, toplam dünya su ürünleri üretiminde payı giderek artmıştır. Bir başka ifade ile bu yıllar arasında yetiştiricilik üretimi yılda ortalama % 9 oranında artarken, değerde bu artış oranı yılda ortalama % 15 civarında gerçekleşmiştir. İç sularda yapılan yetiştiricilik üretimi

gerek miktar olarak ve gerekse değer olarak ön sırada yer almasına rağmen, üretim miktarının az olmasına karşın deniz yetiştiricilik ürünlerinin değer açısından daha önemli olduğu görülmektedir.

Dünya toplam su ürünleri yetiştiriciliğinin % 69'u iç sularda, % 31 si denizlerde yapılmaktadır. Değer olarak irdelendiğinde iç sular üretimi toplam üretim değeri içinde % 71'lik bir pay almaktadır.

Tablo 6: Dünya Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Değeri (2011)

Faaliyet	Miktar(Ton)	Değer(Dolar=1.000)
İçsu Yetiştiricilik	43.935.411	92.089.802
Deniz Yetiştiricilik	18.764.889	38.144.302
TOPLAM	62.700.300	130.234.104

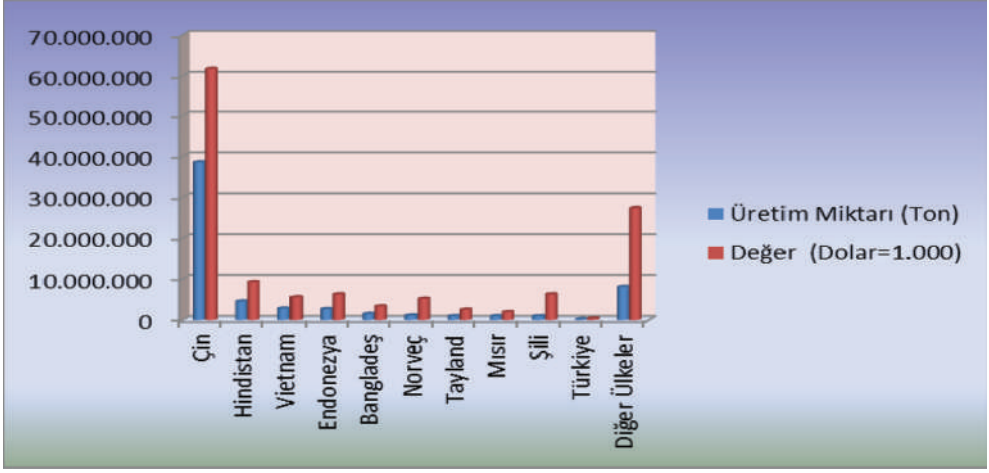
Ülkelere bakıldığında Çin'in yalnız başına toplam yetiştiricilik üretiminin miktar olarak % 62 sini karşıladığı, toplam yetiştiricilik değeri içerisinde % 48 orana sahip olduğu görülmektedir. Hindistan % 7'lik üretim payı ile ikinci sırada yer almaktadır. Üçüncü büyük ülke olan Vietnam ise üretimin % 5 ini karşılamaktadır. Türkiye'nin dünya toplam yetiştiricilik üretim miktarının % 0.3ünü karşıladığı, toplam yetiştiricilik değeri içinde aldığı payın ise % 0.3 olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Dünya Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Ülkeler Bazında Üretim Miktarı ve Değeri (2011)

Ülke Adı	Üretim Miktarı (Ton)	%	Değer (Dolar=1.000)	%
Çin	38.621.269	61.6	61.755.853	47.5
Hindistan	4.573.465	7.3	9.296.027	7.0
Vietnam	2.845.600	4.5	5.595.925	4.3
Endonezya	2.718.421	4.3	6.314.654	4.8
Bangladeş	1.523.759	2.4	3.377.627	2.6
Norveç	1.138.784	1.8	5.240.334	4.0
Tayland	1.008.049	1.6	2.564.375	2.0
Mısır	986.820	1.6	1.963.569	1.5
Şili	954.845	1.5	6.314.493	4.8
Türkiye	212.410	0.3	414.914	0.3
Diğer Ülkeler	8.116.878	12.9	27.376.333	21.0
TOPLAM	62.700.300	100	130.214.104	100

Kaynak: FAO, TÜİK

Grafik 2: Dünya Su Ürünleri Yetiştiriciliğinin Üretim Miktarı ve Değeri

Kaynak: FAO, TÜİK

Stratejiler, avcılığın balık stoklarındaki azalmaya paralel olarak artmayacağı, buna karşın kültür balıkçılığının gelişeceği ve giderek su ürünleri üretimindeki payının artacağı doğrultusundadır. Yapılan istatistiki araştırmalara göre; 2030 yılına kadar, Dünya su ürünleri yetiştiricilik ve avcılık üretimi eşitlenecektir.

Dünya üretiminin % 85'i doğrudan insan gıdası olarak değerlendirilmekte, % 15'i ise başta balık unu ve yağı elde etmede, farmakolojik amaçlı, yavru ve anaç gibi çoğaltım amaçlı, balık ve diğer hayvanlar için çığ gıda olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 8: Dünya Su Ürünleri Tüketimi

Tüketim Şekli	2010 (Ton)	%	2011 (Ton)	%
Taze Soğutulmuş	59.806.000	40,6	61.415.000	39,3
Dondurulmuş	36.203.000	24,5	37.973.000	24,3
Konserve	15.283.000	10,3	15.856.000	10,2
Tütsülenmiş	16.837.000	11,2	17.088.000	10,9
Doğrudan İnsan Tüketimi (TOPLAM)	128.129.000	86,6	132.332.000	84,7
Diğer Amaçlı Tüketim	19.864.000	13,4	23.863.000	15,3
Genel Toplam	147.993.000	100	156.195.000	100

Kaynak: FAO, TÜİK

Dünya su ürünleri ticaretine gelince en büyük ithalatçı ülkelerin başında Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya gelmektedir. Bu iki ülke yaklaşık 18 milyar dolarlık

ithalat yapmaktadır. Bunu 8 milyar dolarlık ithalatı ile Çin Cumhuriyeti ve İspanya takip etmektedir. İhracatçı ülkelere baktığımızda Çin'in 17, Norveç 10 ve Tayland'ın 8 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirdiği görülmektedir.

Tablo 9: Dünyada Su Ürünleri İthalatçı 10 Ülke (Yetiştiricilik ve Avcılık)

Ülke Adı	2010 (1.000 Dolar)	2011 (1.000 Dolar)
Amerika Birleşik Devletleri	15.496.409	17.466.321
Japonya	14.891.698	17.340.620
Çin	6.154.356	7.572.593
İspanya	6.512.082	7.309.435
Fransa	5.949.313	6.567.065
İtalya	5.373.341	6.211.012
Almanya	4.717.722	5.513.806
İngiltere	3.714.441	4.257.951
Kore	3.193.153	3.935.296
İsviçre	3.294.130	3.633.264
Türkiye	133.830	173.887

Kaynak: FAO,TÜİK

Grafik 3: Dünya Su Ürünleri İthalatçı 10 Ülke (Yetiştiricilik ve Avcılık)

Kaynak: FAO,TÜİK

Dünya su ürünleri ticaretinde gelince en büyük ihracatçı ülke olarak Çin'in 2011 yılı itibarıyla 17 milyar ve Norveç'in ise ikinci sırada 10 milyar dolar ihracat yaptığı görülmektedir. Bunu 8 milyar dolarlık ihracat ile Tayland ve Vietnam takip etmekte-

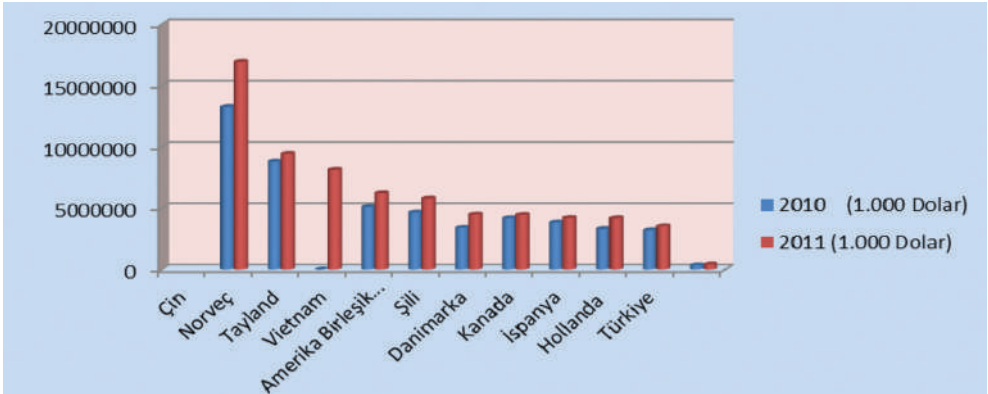
dir. Bu ülkelerin 2010 ve 2011 yılları arasında yapılan ihracat miktarları çok farklılık arz etmemektedir.

Tablo 10: Dünya Su Ürünleri İhracatçı 10 Ülke (Yetiştiricilik ve Avcılık)

Ülke Adı	2010 (1.000 Dolar)	2011 (1.000 Dolar)	Değişim %
Çin	13.267.746	16.959.567	1.3
Norveç	8.819.050	9.456.756	1.0
Tayland	7.149.828	8.141.815	1.1
Vietnam	5.108.892	6.241.707	1.3
Amerika Birleşik Devletleri	4.661.329	5.788.126	1.3
Şili	3.401.223	4.504.659	1.3
Danimarka	4.183.053	4.482.925	1.0
Kanada	3.847.328	4.198.638	1.0
İspanya	3.310.121	4.185.692	1.3
Hollanda	3.205.040	3.549.812	1.1
Türkiye	312.928	395.312	1.2

Kaynak: FAO,TÜİK

Grafik 4: Dünyada Su Ürünleri İhracatçı 10 Ülke (Yetiştiricilik ve Avcılık)

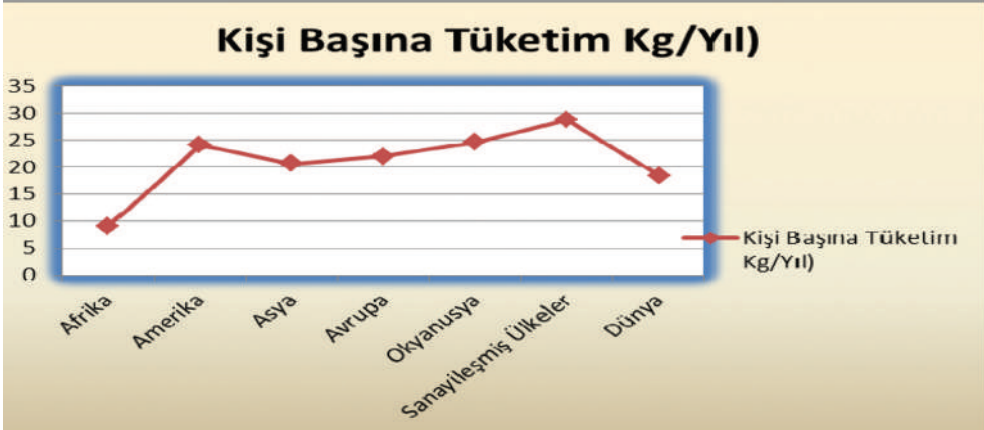
Kaynak: FAO,TÜİK

Dünya su ürünleri tüketimini irdelediğimizde kişi başı su ürünleri tüketiminin 18,4 kg olduğu görülecektir. Sanayileşmiş ve gelişmiş ülkelerde bu rakam 29 kg kadar çıkmaktadır. Bu gün kişi başı balık tüketim miktarı ülkelerin gelişmişlik düzeyini belirlemede önemli bir göstergedir. Su ürünleri tüketiminin artması ile, toplumların sosyo-ekonomik ve refah düzeylerinin arttığı bir gerçektir.

Tablo 11: Dünyada Kıtalar Bazında Kişi Başına Su Ürünleri Tüketimi (2010)

Kıta Adı	Kişi Başına Tüketim Kg/Yıl)
Afrika	9.1
Amerika	24.1
Asya	20.7
Avrupa	22.0
Okyanusya	24.6
Sanayileşmiş Ülkeler	28.7
Dünya	18.4

Kaynak: FAO, TÜİK

Grafik 5: Dünyada Kıtalar Bazında Kişi Başına Su Ürünleri Tüketimi

Kaynak: FAO, TÜİK

TÜRKİYE'DE SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRCİLİĞİ

Türkiye, üç tarafı denizlerle çevrili bir ülke olarak, gölleri, barajları, akarsuları ve kaynak suları ile su ürünleri potansiyeli bakımından oldukça şanslı bir ülkedir. Yaklaşık 26 milyon hektar su alanının 24,6 milyon hektarını deniz, 1,2 milyon hektarını iç sular oluşturmaktadır. Sulama ve enerji amacıyla yapılan baraj göllerinin ve göletlerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Ülkemiz su ürünleri kaynakları orman alanlarından fazla ve tarımsal alanlara hemen hemen eşittir.

Türkiye'de 1970'li yıllarda sazan ve alabalık ile başlayan su ürünleri yetiştiriciliği, 1980'li yılların ortalarından itibaren Ege ve Akdeniz'de çipura/ levrek balıklarının denizde ağ kafeslerde üretimi ile büyük bir gelişme göstermiştir. Üretime kazandırılması amacıyla baraj göllerinde ise su ürünleri üretim faaliyetlerini yeniden

Tablo 12: Ülkemiz Su ürünleri İstihsal Alanları

Üretim Alanları	Adedi	Alanı (Ha)	Uzunluğu (Km)
Tabii Göl	200	906.118	-
Baraj Gölü	264	451.000	-
Gölet	1000	27.032	-
Nehir ve ırmak	33	-	177.714
Denizler	-	24.607.200	8.333
Toplam		25.991.350	

Kaynak: DSİ

düzenlemek üzere Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ile yapılan protokol doğrultusunda yetiştiricilik faaliyetleri uygulamaya konulmuştur. Bu protokolle su ürünleri üretimi amacıyla tahsis edilen göl su yüzey alanı oranı % 3'e çıkarılmış ve baraj göllerinden yetiştiricilik yapmak üzere önemli bir kazanım elde edilmiştir. Ayrıca, göletlerde ekstansif ve yarı-entansif üretim sistemi ile yetiştiricilik yapılmasına imkan tanınarak sektörün gelişimi için yeni bir açılım sağlanmıştır.

Ülkemiz Gayri Safi Yurtiçi Hasılası içinde balıkçılık %0,3 gibi bir pay almakla beraber gelişme hızı en yüksek olan sektörlerden biridir.

Tablo 13: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (2011)

Cari Fayatlarla			
	Değer(1.000)	Sektör Payı	Gelişme Hızı
Tarım,Avcılık ve Orman	102.570.466	% 7,9	%13,1
Balıkçılık	2.528.452	% 0,2	%25,3
Türkiye GSYH(Alıcı Fiatları)	1.294.892.893	% 100	%17,8
Sabit Fiyatlarla			
	Değer(1.000)	Sektör Payı	Gelişme Hızı
Tarım,Avcılık ve Orman	10.210.558	%8,9	%5,2
Balıkçılık	314.275	%0,3	%6,1
Türkiye GSYH(Alıcı Fiatları)	114.873.979	%100	%8,5

Kaynak: TÜİK

Halen iç su balıkları üreten toplam 242.322 ton kapasiteli 1.883 adet, deniz balıkları üreten toplam 193.419 ton kapasiteli 408 adet işletme faaliyet göstermektedir.

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de avcılık yolu ile elde edilen su ürünleri üretimi düşerken, yetiştiricilikten sağlanan su ürünleri üretimi giderek artmaktadır.

Tablo 14: Türkiye Su Ürünleri Üretimi (Ton)

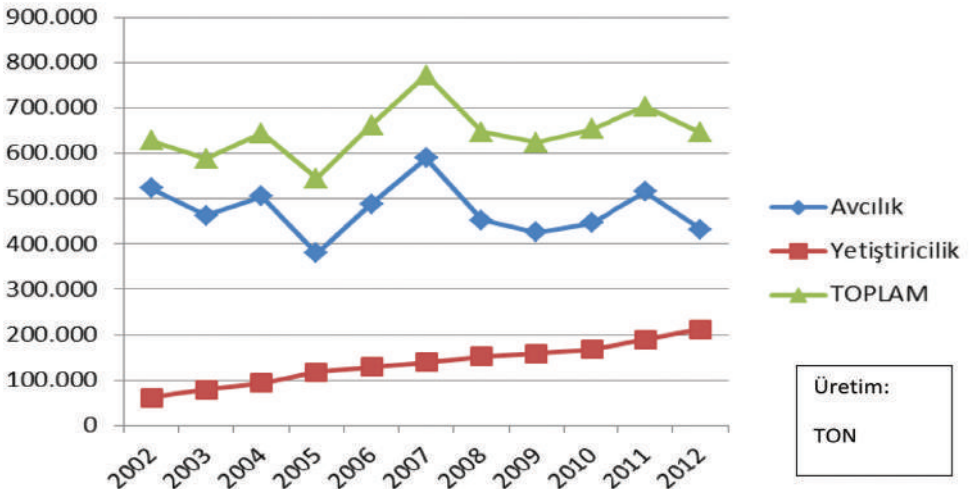
Yıllar	Avcılık				Yetiştiricilik		TOPLAM
	Deniz	%	İçsu	%	Miktar	%	
2002	522.744	83.0	43.938	7	61.165	10.0	627.847
2003	463.074	79.0	44.698	7	79.943	14.0	587.715
2004	504.897	78.0	45.585	7	94.010	15.0	644.492
2005	380.381	70.0	46.115	9	118.277	21.7	544.773
2006	488.966	73.9	44.082	6.7	128.943	19.5	662.103
2007	589.129	76.3	43.321	6	139.873	18.1	772.323
2008	453.113	70.1	41.011	6.3	152.186	23.5	646.310
2009	425.275	68.2	39.187	6.3	158.729	25.5	623.191
2010	445.680		40.259	6.2	167.141	25.6	653.080
2011	514.755	73.2	37.096	5.27	188.790	26.83	703.545
2012	432.442	67.06	36.120	5.60	212.410	32.94	644.82

Kaynak: TÜİK

Tablo 15: Su Ürünleri Yetiştiricilik İşletmelerinin Mevcut Durumu (2012)

İşletme Tipi	Sayı	Kapasite(ton/yıl)
İç su ürünleri	1.883	242.322
Deniz ürünleri	408	193.420
TOPLAM	2.291	435.742

2002-2012 yılları arasındaki ülkemiz toplam su ürünleri üretimi ve bu üretimde su ürünleri yetiştiriciliğinin payı grafikte verilmiştir.

Grafik 6: Türkiye'de Toplam Su Ürünleri Üretimi (2002-2012)

Grafikte görüleceği üzere üretimi 2005 yılından sonra hızlı bir artış göstermiş, bu artış 2007 yılında en yüksek seviyeye çıkmış, ancak 2008 yılından sonra azalmaya başlamıştır. Yetiştiricilik üretimi ise tüm yıllarda artış göstermeye başlamış, 2012 yılında 200 bin tonu aşmıştır.

FAO tarafından yapılan bir çalışma ile ülkemizin, yetiştiricilik üretimi dünyada en hızlı büyüyen ülke olduğu belirlenmiştir.

Tablo 16: Türkiye'nin Dünya Su Ürünleri Üretimindeki Yeri (2010)

Faaliyet Adı	Bulunduğu Konum
İç Su Avcılığı	30. Sırada
Deniz Avcılığı	28. Sırada
Yetiştiricilik	24. Sırada
TOPLAM	31. Sırada

Tablo 17: Türkiye'nin Avrupa Birliği Su Ürünleri Üretimindeki Yeri (2010)

Faaliyet Adı	Bulunduğu Konum
İç Su Avcılığı	1. Sırada
Deniz Avcılığı	4. Sırada
Yetiştiricilik	4. Sırada
TOPLAM	5. Sırada

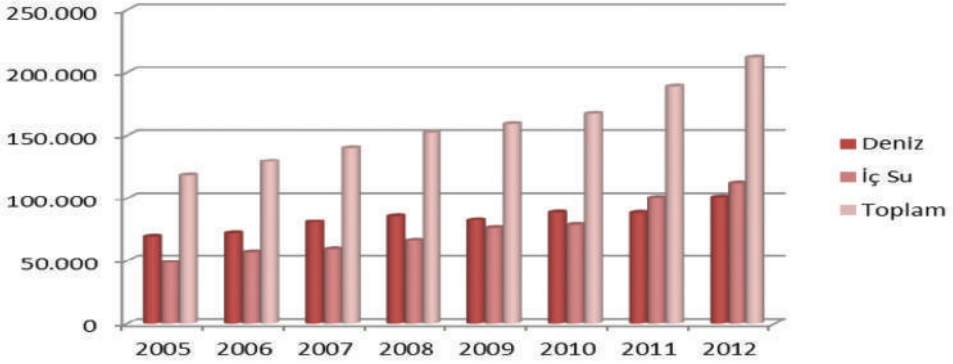
Kaynak: FAO

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de avcılık yolu ile elde edilen üretim düşerken yetiştiricilikten sağlanan su ürünleri üretimi giderek artmaktadır. 2005-2012 yılları arasındaki ülkemiz toplam su ürünleri deniz ve iç su yetiştiriciliğinin payı aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 18: Deniz ve İç Sularda Yetiştiricilik Üretimi (Ton)

Yıllar	Deniz	Pay %	İç Su	Pay %	Toplam
2005	69.673	59	48.604	41	118.277
2006	72.249	56	56.694	44	128.943
2007	80.840	58	59.033	42	139.873
2008	85.629	56	66.557	44	152.186
2009	82.481	52	76.248	48	158.729
2010	88.573	53	78.568	47	167.141
2011	88.344	47	100.446	53	188.790
2012	100.853	45	111.557	54	212.410

Kaynak: TÜİK

Grafik 7: Türkiye’de Deniz ve İç Sularda Yetiştiricilik Üretimi

Kaynak: TUIK

Denizlerde faaliyet gösteren balık çiftlikleri sayıca iç sularda bulunan balık çiftliklerinin yaklaşık 1/5’ni teşkil etmekle beraber, proje kapasitesine bakıldığında hemen hemen aynı olduğu görülmektedir. İşletmelerin ölçeklerine bakıldığında, denizlerde bulunan işletmelerin sayıca % 86’sinin 250-1000 ton /yıl balık üreten işletmeler olduğu görülmektedir. Kapasiteler dikkate alındığında ise, % 52’si 250-1000 ton/yıl kapasiteye sahip bulunmaktadır. 1000 ton /yıl üzeri kapasiteye sahip işletmelerin oranı %48’dir. Bu göstergeler deniz ürünleri yetiştiren işletmelerin son yıllarda açık ve derin sularda üretim yapmaları nedeniyle, rantabl olmak adına kapasitelerini büyüttüklerini ortaya koymaktadır.

İç sularda ise, sayıca işletmelerin % 86’sı 1-250 tonun altında balık üretmektedir. Aynı şekilde geriye kalan işletmelerin %14’ü 251-2500 ton /yıl arasında bir ölçüğe sahip bulunmaktadır. İç su işletmeleri kapasite olarak irdelendiğinde, % 42’sinin 1-500 ton /yıl balık kapasiteli olduğu, geriye kalan işletmelerin ise % 58 olduğu görülmektedir.

İç sulara bakıldığında işletme sayısı olarak Karadeniz, Doğu Anadolu ve Ege Bölgesinin ağırlık kazandığı, kapasiteye göre değerlendirildiğinde ise Doğu Anadolu Bölgesinin birinci sırada yer aldığı, bunu İç Anadolu Bölgesinin takip ettiği görülmektedir.

Ülkemizde deniz ürünleri yetiştiriciliği yoğun olarak Ege Deniz’inde İzmir- Antalya kıyı şeridinde yoğunlaşmıştır. Karadeniz de ise Orta ve Doğu Karadeniz illeri yetiştiricilik anlamında öne çıkmaktadır. 2012 yılı itibariyle ülkemizde 408 adet kültür balığı işletmesi bulunmaktadır. 2011 yılına göre işletme sayısında 40 artış olmuştur. Kapasite de ise son iki yıl arasında 19 bin tonluk bir yükseliş bulunmaktadır.

Tablo19: Su Ürünleri İşletmelerinin Kapasitelerine göre Dağılımı (2012)

İşletmelerin Üretim kapasite Aralığı (ton)	İşletme Sayısı	Oranı %	İşletmelerin Toplam Proje Kapasitesi (ton/yıl)	Oranı %
İç Su İşletmeleri				
1-250	1552	86,66	54.419	24,15
251-500	94	5,25	39.968	17,74
501-1000	143	7,98	125.917	55,89
1001-2000	0	0,00	0	0,00
2001>	2	0.11	5.000	2,22
Toplam	1791	100	225.304	100
Deniz İşletmeleri				
1-250	192	51,61	10.841	6,05
251-500	68	18,28	22.734	12,68
501-1000	67	18,01	57.462	32,04
1001-2000	35	9,41	59.740	33,31
2001>	10	2,69	28.550	15,92
Toplam	372	100	179.330	100
İç su+Deniz İşletmeleri				
1-250	1744	80,63	65.260	16,13
251-500	162	7,49	62.705	15,50
501-1000	210	9,71	183.379	45,32
1001-2000	35	1,62	59.740	14,76
2001>	12	0,55	33.550	8,29
Toplam	2163	100	404.634	100

Kaynak: BSGM

Tablo 20: İç Su Balıkları Üreten İşletmelerin Adet ve Kapasite Artışı (2002 –2012)

YILLAR	İşletme Adedi	Artış (%)	Kapasite (ton/yıl)	Artış (%)
2002	1.020	-	25.068	-
2003	1.040	1.96	25.536	1.87
2004	1.059	1.83	25.548	0.05
2005	1.186	11.99	32.637	27.75
2006	1.072	-	38.105	16.75
2007	1.180	10.72	57.170	50.03
2008	1.395	8.2	88.520	54.8
2009	1.499	7.22	104.629	18.20
2010	1.550	3,40	152.051	45.30
2011	1.720	10.97	197.003	29.56
2012	1.883	9.47	242.322	23.00

Kaynak: BSGM

Tablo 21: Deniz Balıkları Üreten İşletmelerin Adet Ve Kapasite Artışı (2002–2012)

YILLAR	İşletme Sayısı	Artış (%)	Kapasite (ton/yıl)	Artış (%)
2002	225	-	25.036	-
2003	233	3.56	32.372	29.30
2004	255	9.44	52.158	61.12
2005	303	18.82	79.781	52.96
2006	296	-	92.262	15.64
2007	324	9,45	101.126	9.61
2008	350	8.02	110.840	9.60
2009	356	1,71	134.121	21,00
2010	344	-	145.699	8.63
2011	368	6.98	174.521	19.78
2012	408	10.86	193.420	10.82

Kaynak: BSGM

Tablo 22: Denizlerde ve İç Sulardaki Yetiştiricilik Üretimi (TON, 2008-2012)

Yıllar	Üretim	İhracat	İthalat	İçTüketim	İşlenen	Değerlen- dirilmeyen	Kişi Başına Tkt. (kg)
2008	646.310	54.526	63.222	555.275	95.275	3.989	7,8
2009	623.191	54.354	72.686	545.368	90.211	5.715	7,6
2010	653.080	55.109	80.726	505.059	168.073	5.565	6,9
2011	703.545	66.737	65.698	468.040	228.709	5.756	6,4
2012	644.852	74.007	65.384	532.346	94.200	9.682	7,1

Kaynak: TÜİK

Tablo 23: Su Ürünleri Üretim Miktarı ve Değeri

Yıllar	Avcılık Miktarı Ton	Değer (1.000 TL)	Yetiştiricilik Miktarı Ton	Değer (1.000 TL)
2008	494.124	1.097.476	152.186	850.646
2009	464.462	837.388	158.729	952.936
2010	485.680	1.078.516	167.141	1.066.778
2011	514.755	1.143.273	188.790	1.270.028
2012	432.442	1.209.027	212.410	1.605.293

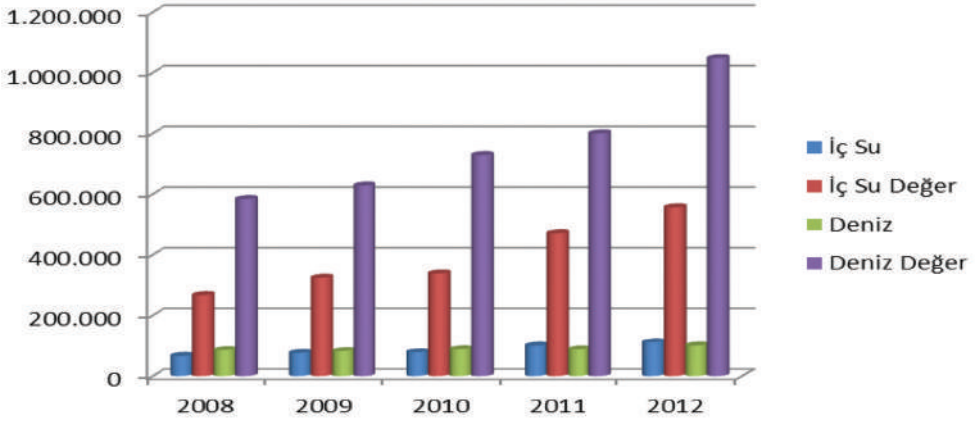
Kaynak: TÜİK

Tablo 24: Su Ürünleri Yetiştiriciliğın Üretim Miktarı ve Değeri

Yıllar	İç Su Üretimi Ton	Değer 000 TL	Deniz Üretimi Ton	Değer 000 TL
2008	66.557	266.555	85.629	584.091
2009	76.248	324.497	82.481	628.439
2010	78.568	338.205	88.573	728.574
2011	100.446	470.280	88.344	799.748
2012	111.554	556.567	100.853	1.048.726

Kaynak: TÜİK

Grafik 8: Su Ürünleri Yetiştiriciliğın Üretim Miktarı ve Değeri

Türkiye İstatistik Kurumu 2012 yılı rakamlarına göre yetiştiricilik üretim değeri o yılın fiyatları ile 1.6 milyar TL civarındadır. Türkiye levrek ve çipura ile gökkuşuğ alabalığı üretiminde Avrupa'nın ikinci büyük üretici ülkesidir. Türkiye'de su ürünleri yetiştiricilik sektörü geçtiğimiz yıllarda üretim rakamları açısından %25'lik bir büyüme oranı yakalayarak Avrupa'nın en hızlı büyüyen yetiştiricilik sektörü olmuştur.

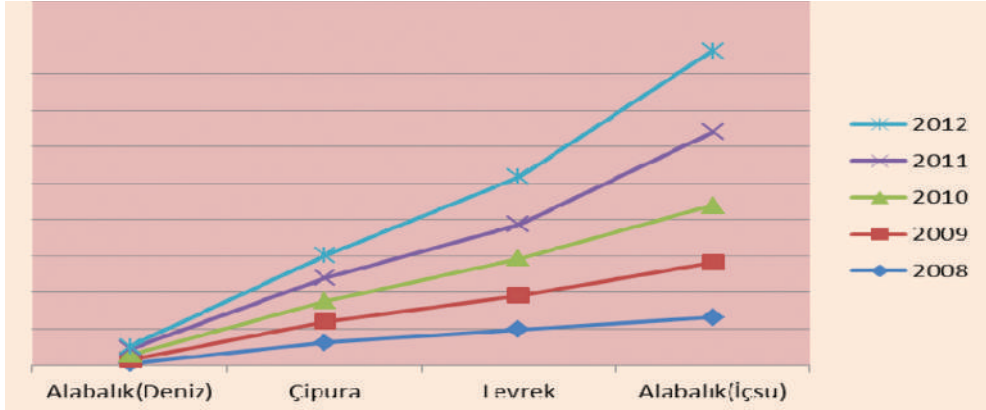
Yetiştirilen en önemli türler iç sularda alabalık, denizlerde ise çipura ve levrek ve nispi değerde yeni türlerde artış göstererek ekonomik anlamda değer kazanmıştır.

Ülkemiz su ürünleri yetiştiriciliğinde çipura, levrek ve alabalık önemli rol oynamakla birlikte bazı yeni türlerin yetiştiriciliğine de geçilmiştir. Bunlar içinde karagöz, sinarit, fangri, mercan, minekop ekonomik anlamda büyük üretim rakamı göstermese bile, deniz kültür balıkçılığında rol oynamaktadır. Ayrıca kalkan ve mersin balığı yetiştiriciliği konusunda bir çok araştırma çalışmalarının sonucuna paralel ola-

Tablo 25: Su Ürünleri Yetiştiriciliğın Türler Bazında Üretim Miktarı (Ton)

	Deniz Yetiştiriciliği					İç su Yetiştiriciliği	
	Alabalık	Çipura	Levrek	Midye	Diğer	Alabalık	Aynalı Sazan
2008	2.721	31.670	49.270	196	1.772	65.928	629
2009	5.229	28.362	46.554	89	2.247	75.657	591
2010	7.079	28.157	50.796	340	2.201	78.165	403
2011	7.697	32.187	47.013	5	1.442	100.239	207
2012	3.234	30.743	65.512	0	1.364	111.335	222

Kaynak: TÜİK

Grafik 9: Su Ürünleri Yetiştiriciliğın Türler Bazında Üretim Miktarı (2008-2012)

rak ileri adımlar atılmaya başlanmıştır. Sargoz, sarıkuyruk, orfoz, lagosv.b diğer balık türlerinin yetiştiriciliği konusunda ise yoğun araştırma çalışmaları yürütülmektedir.

Ülkemizde su ürünleri yetiştiriciliğinde alabalık üretim miktarı açısından birinci sırada yer almakla beraber değer olarak deniz balıklarından daha düşüktür. Yalnız başına levrek 65 bin ton üretim miktarına karşın 720 milyon TL lik bir değer sağlamaktadır.

Türkiye'nin su ürünleri ticaretine gelince en büyük ithalatçı ülkelerin başında Norveç, Çin ve İzlanda olduğu görülmektedir. Norveç ile 83 milyon dolar, Çin ile 11 milyon dolar ve İzlanda ile yaklaşık 9 milyon dolarlık ithalat yapmaktayız. Bunu sırasıyla diğer ülkeler takip etmektedir. Norveç ten yapılan ithalatta somon balığı ağırlığı teşkil etmektedir.

2012 yılında Türkiye'nin su ürünleri ticaretine gelince en büyük ihracatçı ülkelerin başında Hollanda, Almanya, İtalya ve Japonya olduğu görülmektedir. Hollanda ile

Tablo 26: Su Ürünleri Yetiştiriciliği Miktarı, Fiyat ve Değer (2012)

Türü	Miktarı (ton)	Fiyat (TL)	Değer (1.000)
İç Su			
Alabalık	111.335	4,99	555.561
Aynalı Sazan	222	4,53	1.006
Deniz			
Alabalık	3.234	6,78	21.927
Çipura	30.743	8,97	275.765
Levrek	65.512	10,99	719.977
Diğer	1.364	22,77	31.058
Toplam	212.410		1.605.294

Kaynak: TÜİK

Tablo 27: Türkiye'nin En Çok Su Ürünleri İthalatı Yaptığı 10 Ülke (2012)

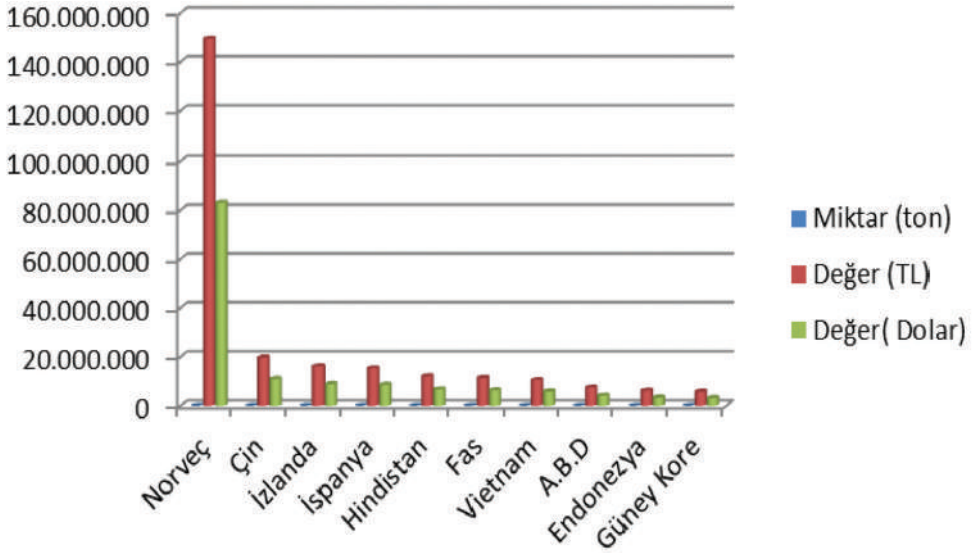
Ülke Adı	Miktar (ton)	Değer (TL)	Değer(Dolar)
Norveç	23.523	149.455.493	83.065.222
Çin	3.273	19.740.726	10.972.092
İzlanda	1.969	16.028.417	8.894.673
İspanya	3.130	15.350.013	8.574.086
Hindistan	1.948	12.092.521	6.690.470
Fas	5.412	11.385.083	6.310.991
Vietnam	1.767	10.556.017	5.857.983
A.B.D	4.437	7.496.904	4.151.183
Endonezya	784	6.158.337	3.407.026
Güney Kore	2.463	5.735.402	3.162.606

Kaynak: TÜİK

81 milyon dolar,Almanya İle 65 milyon dolar, İtalya ile 52 milyon dolar ve Japonya ile yaklaşık 46 milyon dolarlık ihracat yapmaktayız. Bunu sırasıyla diğer ülkeler takip etmektedir. Bu gelişmelere paralel olarak su ürünleri ihracatımızda da önemli bir artış görülmüştür.Bu durum sektörle ilgili olarak sevincimizi ve şevkimizi daha da artırmıştır.İhracatımızın % 80'i AB ülkelerine yapılmaktadır.

İhracat kalemleri içerisinde çipura ve levrek ile alabalık büyük rol oynamaktadır. Taze ve soğutulmuş balıkların yanı sıra dondurulmuş, fileto balıklarda ihraç edil-

Grafik:10 Türkiye'nin En Çok Su Ürünleri İthalatı Yaptığı 10 Ülke (2012)**Tablo:28-** Türkiye'nin En Çok Su Ürünleri İhracatı Yaptığı 10 Ülke (2012)

Ülke Adı	Miktar (ton)	Değer (TL)	Değer (Dolar)
Hollanda	10.005	145.259.406	80.646.923
Almanya	10.794	116.606.255	64.824.562
İtalya	9.030	93.284.194	51.770.707
Japonya	2.328	80.541.743	45.167.567
İngiltere	2.957	41.268.527	22.886.461
Rusya Federasyonu	4.572	37.028.188	20.563.239
Lübnan	4.471	32.308.955	17.956.831
İspanya	3.933	27.899.933	15.501.164
Yunanistan	2.468	19.860.393	11.044.292
Fransa	1.535	16.181.330	8.983.503

Kaynak: TÜİK

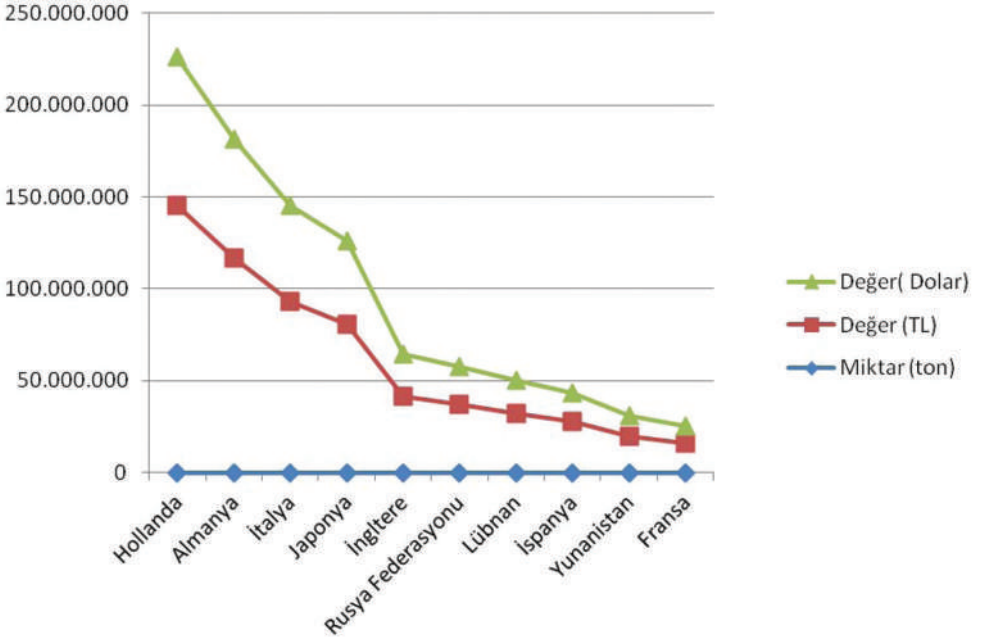
mehtedir. Alabalık fümeye ise yoğun olarak Almanya ve Danimarka başta olmak üzere AB ülkelerine ihraç edilmektedir. Son yıllarda AB ülkelerinin dışında Orta ve yakın Doğu ülkeleri, Rusya ve Amerika pazarında ağırlık kazanmaya başlamıştır. Ülkemizin Pazar alanını geliştirmesi ve katma değer katılmış ürünlere yoğunlaşarak ürün yelpazesini genişletmesi gerekmektedir.

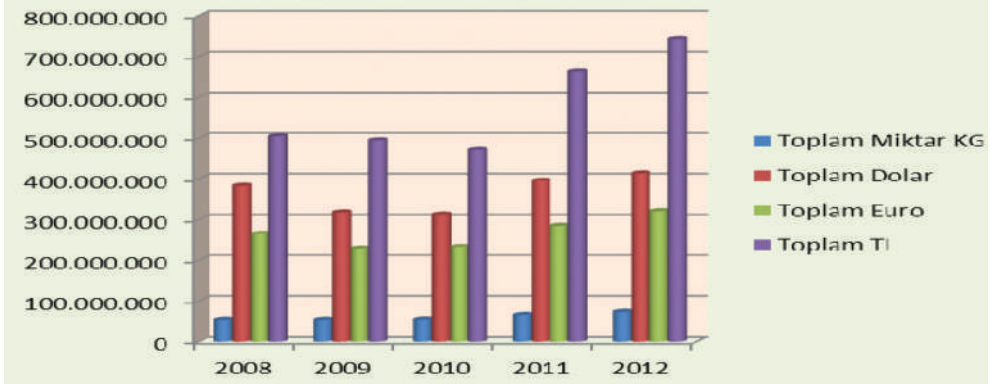
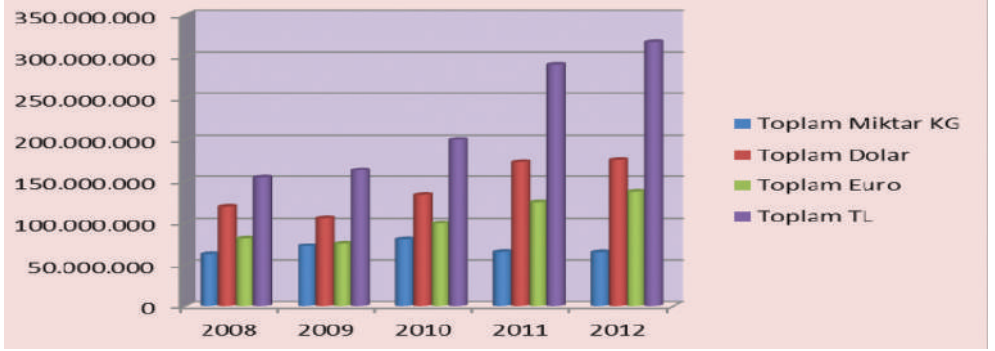
Tablo 29: Türkiye'nin 2008-2012 Yılları Arasındaki İhracat ve İthalat Durumu

İhracat Durumu				
YIL	Toplam Miktar KG	Toplam Dolar	Toplam Euro	Toplam TL
2008	54.526.348	383.297.348	265.841.893	505.545.565
2009	54.353.986	318.055.912	229.291.197	494.899.926
2010	55.108.305	312.927.792	233.503.632	471.449.176
2011	66.737.674	395.311.639	284.766.895	664.341.904
2012	74.006.471	413.914.863	321.074.884	744.903.439
İthalat Durumu				
YIL	Toplam Miktar KG	Toplam Dolar	Toplam Euro	Toplam TL
2008	63.221.845	119.768.842	81.653.180	154.343.337
2009	72.698.258	105.914.621	75.740.487	163.769.821
2010	80.725.869	133.829.563	99.563.293	200.395.897
2011	65.698.417	173.886.517	124.610.399	290.826.203
2012	65.393.974	176.496.516	137.496.279	317.796.153

Kaynak: TÜİK

Grafik 11: Türkiye'nin En Çok Su Ürünleri İhracatı Yaptığı 10 Ülke (2012)

Grafik 12: Türkiye'nin 2008-2012 Yılları Arasındaki İhracat Durumu**Grafik 13:** Türkiye'nin 2008-2012 Yılları Arasındaki İthalat Durumu

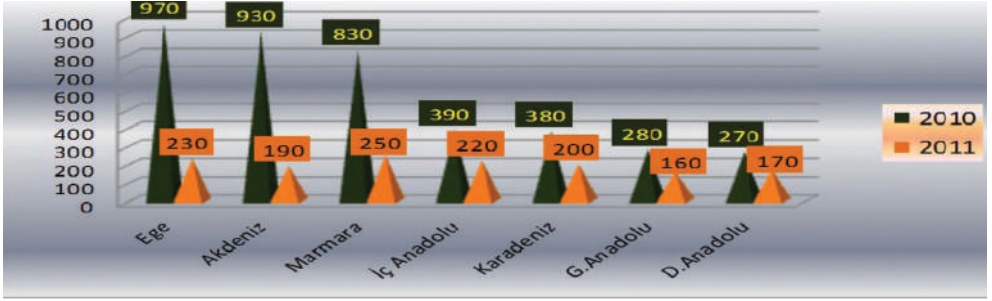
YETİŞTİRİCİLİK GİRDİLERİ

Deniz ve İç Su Su ürünleri Yetiştiriciliğinde Alan Kiralamaları

Su ürünleri yetiştiriciliği yapmak için öncelikle su kaynaklarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bu kaynakların tamamına yakın kısmı devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunmakta göl ve denizlerde 1380 sayılı Su ürünleri kanunu uyarınca kiralanması gerekmektedir. Orman alanlarında ve baraj göllerinde ise Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın uygun görüşüne istinaden kiralama yapılmaktadır.

Geçmiş yıllarda İl özel İdarelerince yapılan su alanı kiralamaları yetiştirici açısından büyük sıkıntılar yaratmış, iller arası farklı uygulamalar görüldüğü gibi, kira bedelleri de çok yüksek tutulmuştur. Özellikle kiralamalar için ödenen bedellerin çok yüksek olması, girdi maliyetlerini yükseltmekte, ihracat anlamında AB ülkeleri ile aramızda haksız rekabet oluşturmaktaydı.

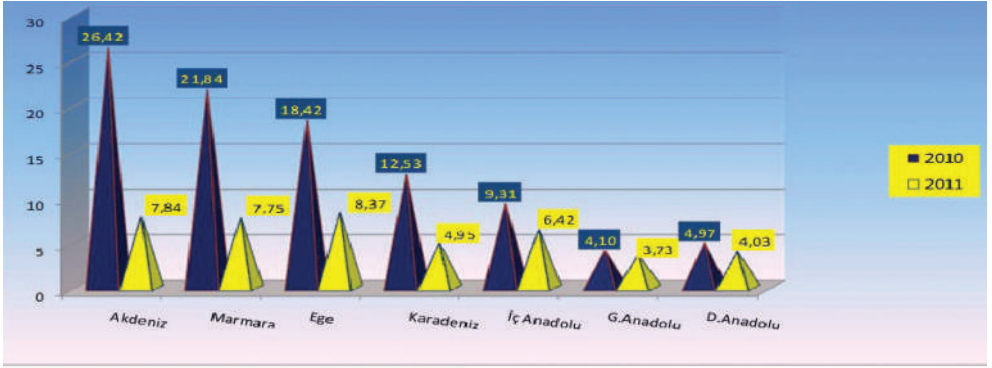
Grafik 14: Bölgelere Göre İçsularda Kiralanan Bir Dekar Su Yüzey Alanının Fiyatı (2011)

2010 yılı Türkiye Ortalaması : **500**

2011 yılı Türkiye Ortalaması : **190**

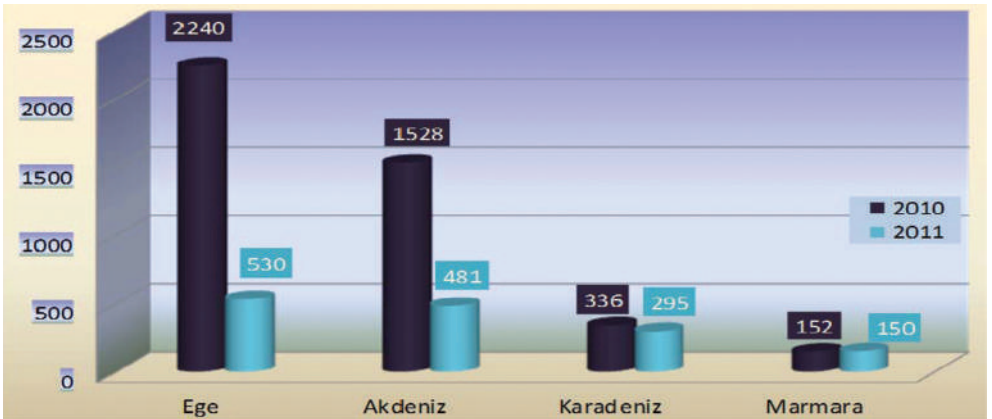
Grafik 15: Bölgelere Göre İçsularda Kiralanan 1 LT. Suyun Fiyatı (2011)

2010 yılı Türkiye Ortalaması : **13,5**

2011 yılı Türkiye Ortalaması : **7,2**

Grafik 16: Bölgelere Göre Kiralanan Bir Dekar Deniz Yüzey Alanının Fiyatı (2011)

2010 yılı Türkiye Ortalaması : **1862**

2011 yılı Türkiye Ortalaması : **510**

Ayrıca kiralama sürelerinin kısa tutulması yatırımcı için caydırıcı olmakta, ileriye yönelik faaliyetler için olumsuz etkiler yaratmakta idi. Bölgesel şartlar dikkate alınmadan belirlenen kira bedelleri ve süreleri işletmeler arasında adil bir yaklaşım sergilemiyordu.

Tüm bu olumsuzluklar sonunda su alanlarının kiralanması 6111 sayılı kanunla yeniden düzenlenerek, kiralama yetkisi Gıda Tarım ve hayvancılık Bakanlığına verildi. Bu kanunla ülkemiz su kaynaklarının verimli şekilde kullanılmasının ve su ürünleri faaliyetlerinin sürdürülebilirliğinin temini için, su ürünleri yetiştiriciliği yatırımlarında ihtiyaç duyulan su ve su alanları ile deniz ve iç sulardaki su ürünleri istihsal hakkının kiralanmasına ilişkin usul ve esasları yeniden belirlendi. Bölgelerin gelişmişlik seviyeleri dikkate alınarak farklı fiyat uygulamaları ile ilgili sorunlar çözümlenmiş oldu.

Yavru Üretimi ve Kuluçkahaneler

Su ürünleri yetiştiriciliğinin temel girdilerinden birisi de anaç balık, bunlardan elde edilen yumurta ve yavru balıklardır. Ülkemizde yavru üretiminde çok büyük gelişmeler yaşanmıştır. Kuluçkahanelerde uygulanan modern ve ileri teknolojiler kaliteli ve verimli yavruların elde edilmesinde büyük rol oynamaktadır. Geçmiş yıllarda doğaya ve itahalata bağlı yavru temin etme yolları tarihe karışmış, sektörün ihtiyaç duyduğu yavru yerli üretimle karşılanmaya başlamıştır. Son iki yıldır ise yavru ihracatıda başlamıştır.

Halen ülkemizde 17 adet olan deniz balıkları kuluçkahanelerinde 250 milyon adet yavru elde edilmektedir. Bu kuluçkahanelerimizin kapasitesi ise 650 milyon adet yavru üretimidir. Kuluçkahanelerde başta levrek ve çipura yavrusu olmak üzere sariağız, minekop, fangri, karagöz, sinarit gibi deniz balıklarının da yavrusu üretilmektedir.

Tablo 30: Deniz Balıkları Kuluçkahaneleri (2013)

İli	Kuluçkahane Sayısı Adet	Toplam kapasite Milyon Yavru
Muğla	5	212
Aydın	3	215
İzmir	6	128
Adana	2	54
Çanakkale	1	40

İçsularda ise 40 üzerinde bulunan kuluçkahanelerde yaklaşık 600 milyon yavru üretimi yapılmaktadır. 2012 yılında kuluçkahanelerde deniz balıkları ve iç su balıkları olmak üzere 800 milyon yavrunun üretimi yapılmıştır.

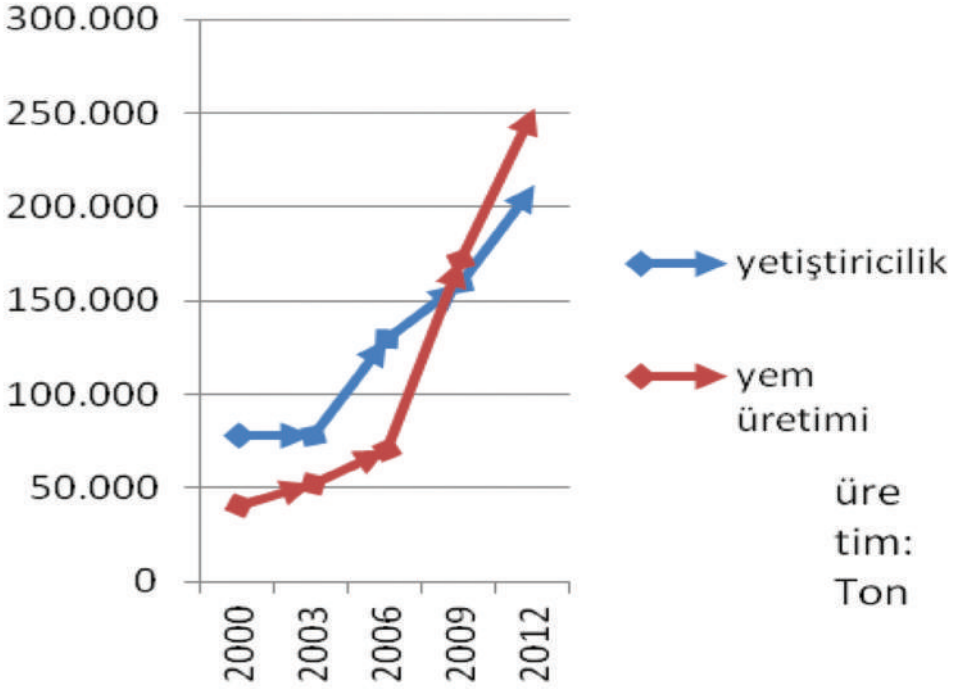
Ancak bu kuluçkahanelerin ve damızlık işletmelerin yapılanması, sınıflanması, belgelenmesi gibi konularda yapısal ve yasal düzenlemeler henüz gerçekleşmemiştir. Bu durumun kısa zamanda çözümlenmesi gerekmektedir.

Su Ürünleri Yetiştiricilik Sistemleri

Ülkemiz su ürünleri yetiştiricilik sistemlerinde ülkemiz ihtiyacının tamamını karşıladığı gibi, bölgesinde lider konumuna gelmiştir. Gerek deniz işletmelerinde uyguladığı off-shore sistemleri ve gerekse içsularda baraj göllerine uygun ileri ve modern teknolojileri ile yetiştiricilikte büyük aşamalar kaydetmiştir. Ağ kafeslerinde yapı malzemeleri olarak dünya standartlarının üzerine çıktığı gibi, üretim kapasitesine bağlı olarak kafes boyutlarında da artışlar sağlanmıştır. Otomatik yemleme sistemlerinin kullanılması ile yem tasarrufu sağlandığı gibi biyolojik kirlilik boyutu büyük ölçüde azaltılmıştır. Ağ kafesler içerisindeki kamera sistemlerinin devreye girmesi ile balıkların yaşamları izlenmiş, olabilecek olumsuzlukların giderilmesine yönelik tedbirler alınabilmektedir. İç sularda kara tesislerinde ileri yapısal ve üretim teknikleri

Tablo 31: Yıllara Göre Yetiştiricilik ve Balık Yemi Üretimi

Yıllar	Yetiştiricilik Üretimi (ton)	Balık Yemi Üretimi (ton)
2000	79.031	40.646
2001	67.244	39.396
2002	61.155	35.368
2003	79.943	52.260
2004	94.450	64.414
2005	119.567	55.058
2006	129.025	70.153
2007	140.021	164.611
2008	152.260	159.152
2009	158.729	171.514
2010	167.141	184.810
2011	188.790	239.273
2012	212.410	251.650

Grafik 17: Yetiştiricilik ve Yem Üretimi (Ton)

kullanılmaya başlanmış, tambur filitrelerin aktif olarak kullanımı ile çevresel etkiler büyük ölçüde azaltılmıştır.

İşletmeler yalnızca üretim tesisi olmaktan öte üretilen balıkların sınıflanmasına, boyolanmasına, paketlenmesine yönelik entegresistemleride uygulayan işletmelere dönüşmeye başlamıştır.

Halen ülkemiz uyguladığı yetiştiricilik sistemleri, üretim teknikleri ve bilgi birikimi ile ihraç eden bir konuma gelmiş, başta Türk Cumhuriyetleri ve Balkanlar olmak üzere bir çok ülkeye bu deneyimlerini ve birikimlerini aktarmıştır. Kuzey Afrika ve Arap Ülkelerine bu sistemlerini götürerek ortak yatırım girişimlerinde ve uygulamalarda bulunmaya başlamıştır.

Yem Girdisi

Ülkemizde yem üretimi, su ürünleri yetiştiriciliğine paralel olarak bir gelişme göstermiştir. Yetiştiricilik 1980 li yıllarda başlamasına rağmen yem ihtiyacını karşılayacak fabrikalar daha sonra kurulmaya başlamıştır. Özellikle denizlerde çipura ve levrek, içsularda alabalık yetiştiriciliğinin artması ile yemin girdi içerisindeki önemi ve değeri anlaşılmış ve yeni yem fabrikaları devreye girmiştir. Halen ülkemizde 10

adet balık yemi üreten fabrika bulunmaktadır. Bu fabrikaların toplam yem üretim kapasitesi 400 bin tona yaklaşmıştır. Yem üretim miktarı ise 300 bin tondur. Yem fabrikaları ekstruder yem üretim teknolojileri ile sektöre hizmet vermektedir.

Ülkemizde yetiştirilen balıklar karnivor olduğu için balık yemlerinin içerisinde hayvansal kökenli protein kaynaklarının bulunması gerekmektedir. Bu nedenle balık yeminin temel ham madde girdisi balık unu ve yağıdır. Dünyada 7,5 milyon ton balık yemi üretilmekte ve bu yemlerde 1,8 milyon ton balık unu kullanılmaktadır. Balık unu ağırlıklı olarak hamsi gibi sürü balıklarından elde edilmektedir. Ülkemizde de avlanan hamsinin % 43 ü balık unu ve yağı fabrikalarına gitmektedir. Balık yemi üretimimiz dikkate alındığında ihtiyaç duyulan balık unu miktarı 75-80 bin ton, balık yağı ihtiyacı ise 18-20 bin ton civarındadır. Oysa ülkemiz balık unu ve yağı fabrikalarında üretilen balık unu miktarı yıllara göre değişmekle beraber 25-40 bin ton, balık yağı ise 5-8 bin ton civarındadır. Bu nedenle balık unu ve yağının önemli bir kısmı hammadde olarak ithal edilmektedir.

Yem rasyonlarında ortalama deniz balıkları için % 32-40 oranında balık unu, %10-20 oranında balık yağı kullanılması gerekirken son yıllarda bu oran aşağıya çekilmiş, balık unu oranı % 15-20 ye kadar düşmüştür.

Alabalık yem rasyonlarında kullanılması gereken % 18-25 oranındaki balık unu miktarların ise % 10 lara kadar gerilemiştir.

Buna bağlı olarak yemin ete dönüşme oranı olan FCR oranlarında giderek yükselmiştir. Alabalıkta geçmiş yıllarda 0,9 olan FCR oranı bugün 1,3-1,5 e çıkmış, levrek, çipura gibi deniz balıklarında 2,7 seviyelerine yükselmiştir.

Özellikle 2012 yılından sonra yem ve yem hammadde temininde, yem kalite ve fiyatlarında sorunlar yaşanmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak yetiştiriciler tarafından;

- Yemlerde sindirilebilir protein ve enerjinin % olarak belirlenmesi ve yem çuvallarının üstünde yer alan etiketlerde gösterilmesi,
- Protein kaynağının hayvansal mı yoksa bitkisel mi olduğunun belirtilmesi,
- Protein ve yağ kaynaklarının detay analizlerinin yapılacağı ulusal laboratuvarların kurulması veya mevcut laboratuvarların güçlendirilmesi,
- Yem kalitesinin düşmesi nedeniyle FCR oranlarının yükseldiği,
- Yem fiyatlarının yükselmesi nedeniyle balık girdi maliyetlerinin yükseldiği ve balık satışlarının olumsuz etkilendiği,
- Kalitesiz yemin balığın lezzetinin de olumsuz yönde etkilediği

- Ayrıca yem çuvalları üzerinde bulunan etiketlere de protein ve yağ kaynaklarının orijinin belirlenmesi gibi sorunlar dile getirilmiştir.

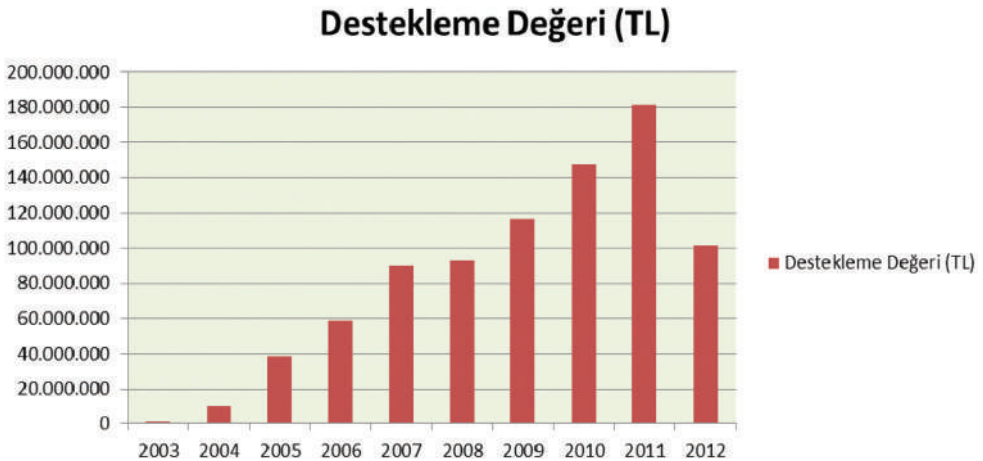
Yem üretiminde ise;Balık unu fiyatlarının son zamanlarda aşırı yükselmekte olduğu, bunun önlenme şansının bulunmadığı, otomatik olarak bu durumun yem fiyatlarını etkilediği,ayrıca bazı ülkelerden ithal edilen balık unu kalitesinde yaşanan

Tablo 32: Yıllara Göre Destekleme Ödemeleri

Yıl	Destekleme Değeri (TL)
2003	1.072.047
2004	10.501.000
2005	38.738.057
2006	58.879.143
2007	89.728.297
2008	92.685.371
2009	116.464.000
2010	147.800.000
2011	181.074.000
2012	101.808.000
TOPLAM	837.744.000

Kaynak: BSGM

Grafik 18: 2003-2012 Yılları Arasında Su Ürünleri Yetiştiricilik Sektörüne Verilen Destek

olumsuzlukların yeme de yansıdığı hususu öne çıkmıştır. Balığın pazar fiyatındaki düşme nedeniyle, yetiştiricilerin girdi maliyetlerini düşürmek istemesi, bununda girdi içersinde % 60 oranında yer alan yem ile gerçekleştirilmesi söz konusu olmuştur. Balık unu temin etme imkanlarının, doğal balık stoklarındaki azalmaya bağlı olarak giderek sınırlı ve pahalı hale gelmesi yem sektöründe de gelecek kaygısı yaratmak-

Tablo 33: Toplam Destekleme Miktarı İçerisindeki Su Ürünleri Destekleme Oranı

Yıllar	Su Ürünleri Dest.	Hayvancılık Destekleri	Su Ür. Hay. Dest. Oranı (%)	Toplam Destek (000 TL)	Su Ür. Toplam Dest. Oranı(%)
2003	1.072	107.000	1,00	2.804.000	0,04
2004	10.571	248.000	4,26	3.084.000	0,34
2005	38.768	352.000	11,01	3.681.000	1,05
2006	58.878	679.000	8,67	4.789.000	1,23
2007	89.728	723.000	12,41	5.628.000	1,59
2008	92.685	1.330.000	6,97	5.826.000	1,59
2009	116.464	886.600	13,13	4.597.000	2,53
2010	147.800	1.192.000	12,40	5.947.000	2,48
2011	181.074	1.670.000	10,842	7.103.000	2,55
2012	101.808	2.216.210	4,60	7.668.000	1,33

Kaynak: GTHB

tadır. Bu nedenle alternatif yem hammadde kaynaklarının yaratılması ve bu alanda AR-GE çalışmalarına ağırlık verilmesi önem taşımaktadır.

DESTEKLEMELER

Su ürünleri yetiştiriciliği 2003 yılından itibaren destekleme kapsamına alınmıştır. 2012 yılı sonuna kadar su ürünleri yetiştiricilik sektörüne toplamda 837.744 TL kaynak aktarılmıştır.

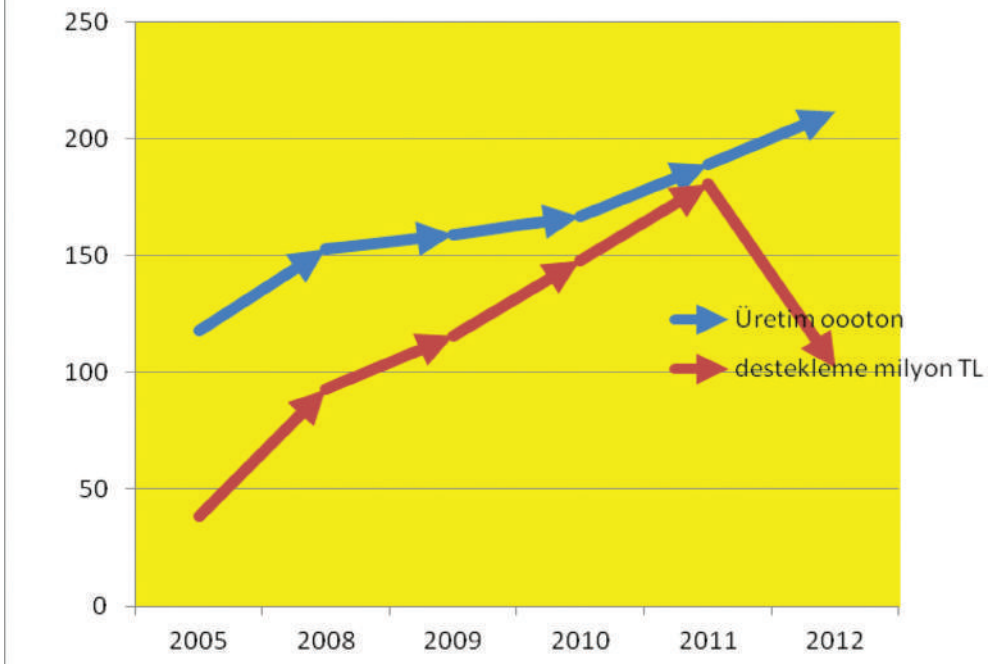
Desteklemeler,ülke genelinde üreticilerden doğru kayıtların alınması, elde edilen su ürünleri kayıtlarının her yıl güncelleştirilerek, sağlıklı politikalarının oluşturulması ve Avrupa Birliğine uyumu için gerekli zeminin hazırlaması yönünde önem arz etmektedir.Girdi maliyetlerini düşürmek, su ürünleri yetiştiriciliği sektörünün gelişmesi için, yeni üretim tekniklerinin uygulanması, kalite ve sağlık koşullarının

sağlanması ve pazarlama imkanları yaratılması açısından da bu desteklemelerin büyük faydasını olmuştur.

Su ürünleri yetiştiriciliğine verilen doğrudan ürün desteği her yıl Bakanlar Kurulu tarafından yayınlanan Hayvancılık Destekleme Kararnamesi içerisinde yer almaktadır. Tüm hayvancılık sektörüne verilen toplam destek dikkate alındığında su ürünlerine ayrılan avcılık ve yetiştiricilik destekleri dahil % 1,3 ü geçmemektedir. Bu oran az olmakla beraber su ürünleri yetiştiriciliğine verilen destek sektörün gelişmesinde etken olmuştur.

Bu nedenle destekleme politikaları devam etmelidir. Ancak son yıllarda doğrudan ürün desteğinde yaşanan sıkıntılar dikkate alınarak yeni destekleme modelleri ve sistemleri geliştirilmelidir. Başta AB olmak üzere dünyanın bir çok ülkelerinde yetiştiricilik sektörü çeşitli argümanlarla desteklenmektedir. Bunlar daha çok yatırım, işletme, işleme-değerlendirme, ihracat, kalite kontrol, girdi desteği şeklinde uygulanmaktadır. Ülkemizde ise, doğrudan ürün desteği sistemi benimsenmiş, işletme kapasiteleri ölçüt olarak alınmıştır. Buna göre 2012 ve 2013 yıllarında da deniz balıkları içerisinde çipura ve levrek için 85 krş/kg, diğer deniz balıkları için 1.00 TL/kg, alabalık için 65 krş/kg destek uygulaması yapılmıştır. Ancak kapasite sınırlamasına bağlı olarak 250 ton kapasiteye kadar desteğin tamamı, 250-500 ton balık arası desteğin yarısı verilmiştir. 500 tonun üzerinde ise destekleme uygulanmamıştır. Bu nedenle

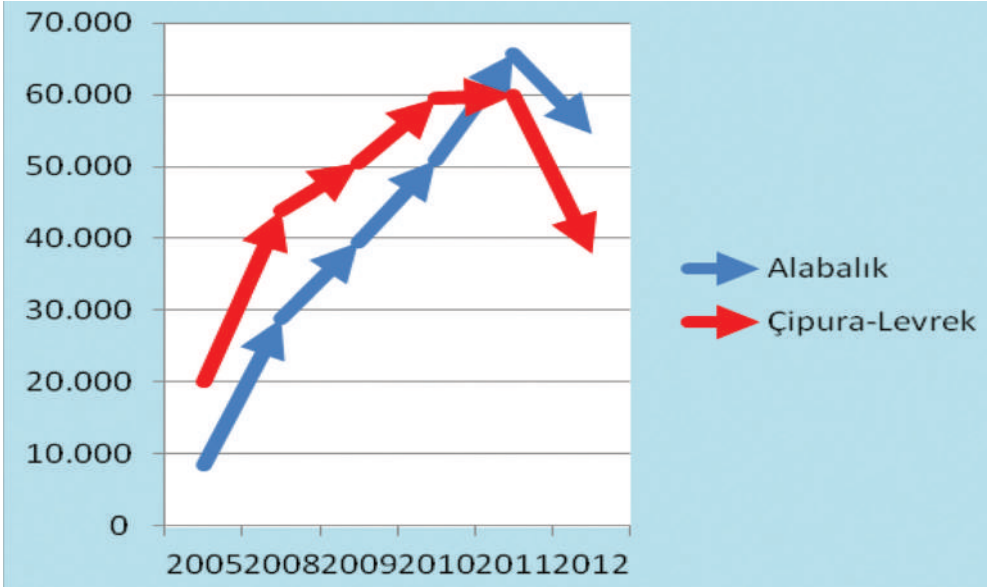
Grafik 19: Yetiştiricilik Üretimi ve Destekleme

Tablo 34: Yıllara göre Alabalık, Çipura ve Levrek Destekleri (OOOTL)

Yıllar	Alabalık	Çipura-Levrek
2003	1.072	-
2004	4.200	6.301
2005	8.651	20.084
2006	21.607	25.765
2007	23.758	47.535
2008	28.797	43.850
2009	19.181	50.578
2010	50.775	59.638
2011	65.770	60.062
2012	54.380	37.974
Toplam	298.394	361.787

Grafik 20: Alabalık, Çipura, Levrek Destek Ödemeleri

yetiştiricilik destekleme ödemeleri geçmiş yıllara göre düşüş göstermiştir. Desteklemeden en çok yararlanan illerin başında, üretim miktarına bağlı olarak Muğla, İzmir, Elazığ, Trabzon, Burdur, Denizli, Kayseri ve Malatya illeri gelmektedir.

Kırsal Kalkınma Ve Bölgesel Kalkınma Destekleri

Gıda Tarım ve Hayvancılık bakanlığı tarafından 2011 yılından itibaren uygulamaya konulan kırsal kalkınma destekleri halen devam etmektedir. Yatırımlar ve makine,teçhizat alımları olarak verilen bu desteklerde hibe oranı proje tutarının %50 si kadardır. Özellikle işleme, değerlendirme, paketleme ve depolama yatırımları kırsal kalkınma desteklerinden ağırlıklı olarak yararlanmaktadır. Yeni yatırımlar desteklendiği gibi, mevcut yatırımların yenilenmesi ve rehabilitasyonu içinde destek verilmektedir.

Ayrıca tesisler için ihtiyaç duyulan alet, makine ve teçhizat içinde hibe desteklemesi yapılmaktadır. Ancak su ürünleri yetiştiriciliği sektörünün bu desteklerden yeterince yararlanamadığı da bir gerçektir. Makine,teçhizat alımlarında sektörün ihtiyacı olanlara çok az miktarda yer verilmiştir. Ayrıca bu desteklerin verilmesinde su ürünleri yetiştiriciliği öncelikli olarak değerlendirilmemektedir.

Bakanlık desteklerinin yanı sıra Bölgesel Kalkınma Ajansları tarafından da proje bazında destekleme yapılmaktadır. Sektörün bu alanda yapmış olduğu bir çok proje teklifi bulunmakla beraber, uygulamada henüz bir yol alınmamıştır.

Su Ürünleri Yetiştiricilik Kredileri

Kültür balıkçılığı sektörüne başta T.C. Ziraat bankası tarafından çeşitli krediler verilmektedir. Bu krediler genellikle ticari krediler niteliğindedir. Yalnızca Ziraat Bankası tarafından indirim faizli krediler uygulanmaktadır. Bu kapsamda su ürünleri yetiştiriciliği sektörüne yatırım ve işletme kredisi olarak sübvansiyonlu krediler verilmektedir. Sübvansiyonlu kredilerde cari faize göre % 50 indirim uygulanmaktadır. Kredi üst limiti 5 milyon TL olup, vadeleri işletme kredilerinde en çok 24 ay(Bu süre 2014 yılında 12 aya düşürülmüştür.), yatırım kredilerinde en çok 7 yıldır.

Bankanın indirim faizli kredileri yetiştiricilik sektörünün gelişmesinde gerçekten büyük rol oynamıştır. Buna rağmen kredi kullanımında bazı sıkıntılar halen devam etmektedir.Sektörün tesisleri sigortalı olmak kaydı ile canlı balığın da teminat olarak alınmasına ilişkin talebi bu güne kadar karşılanmamıştır. Kredilerin kullanımında bankaca aranan sigorta şartı, özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerde sağlanamamaktadır. Zira bu işletmeler risk oranının yüksek olması nedeniyle gerek TARSİM ve gerekse bazı sigorta şirketleri tarafından sigorta kapsamına alınmamaktadır.

Su ürünleri yetiştiriciliği sektöründe destek alacaklarına karşılık temlik yolu ile kısa vadeli kredi kullanımı oldukça yaygındır.

Tablo 35: T.C. Ziraat Bankası Subvansiyonlu Su ürünleri Kredisi

YILLAR	Kullandırılan İşletme Kredisi (TL)	İşletme Kredisi Kullanan Üretici Sayısı (Adet)	Kullandırılan Yatırım Kredisi Miktarı (TL)	Yatırım Kredisi Kullanan Üretici Sayısı (Adet)	Toplam Miktar (TL)
2002	1.487.454		235.782		1.723.236
2003	1.698.389		50.529		1.748.918
2004	11.119.697		232.139		11.351.836
2005	17.390.372	1.066	1.397.866	32	18.788.238
2006	28.275.622	1.415	2.647.022	46	30.922.644
2007	65.220.285	2.180	4.632.901	86	69.853.186
2008	110.610.083	4.420	6.145.300	182	116.755.383
2009	145.972.504	6.215	11.881.425	260	157.853.929
2010	201.315.200	8.475	16.746.230	302	228.061.430
2011	221.991.677	3.427	12.007.048	75	233.998.725
2012	46.392.648	1.478	2.069.750	17	78.462.398
2013	121.520.829	1.864	10.838.529	43	132.359.327
G. Toplam	972.994.760	30.540	68.884.521	1043	1.081.879.25

Kaynak: Ziraat Bankası 2012 Yılı Verileri İlk 6'lık Verilerdir.

TARSİM- SU ÜRÜNLERİ SİGORTASI

05.01.2007 tarihinde Bakanlar Kurulunca alınan karara göre; Denizlerde ve iç sularda kurulan su ürünleri yetiştiricilik tesislerinde, Çiftçi Kayıt sistemine entegre edilmiş Su Ürünleri Kayıt Sistemine kayıtlı mevcut bilgiler ve yapılacak risk incelemesi dikkate alınarak, Tarım Sigortaları Havuzu tarafından sigorta uygulaması yapılmaktadır.

Su Ürünleri Sigortası kapsamında bulunan riskler şunlardır;

- Her türlü hastalık,
- Yetiştiricinin kontrolü dışındaki kirlenme ve zehirlenmeler,
- Her türlü doğal afet,
- Kazalar,
- Predatörler, Alg patlaması,

Bu riskler nedeniyle meydana gelen ölümler ve fiziksel kayıplar sonucu sigortalının doğrudan doğruya uğradığı maddi zararlar sigorta tarafından karşılanmaktadır.

Yumurta ve larva dönemi teminat dışında olup, balıkların 5 gr ve daha büyük boyutları için sigortalama yapılmaktadır. Teminatlar Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının izin verdiği projeler için geçerlidir ve proje kapasitesi ile sınırlı bulunmaktadır.

Su ürünleri yetiştiricilik tesislerinin sigorta teminatlarından yararlanabilmesi için TARSİM tarafından belirlenen teknik ve sağlık şartlarının yerine getirilmesi gerekmektedir.

Su Ürünleri Sigortasında, poliçede yazılı primin %50'si devlet tarafından karşılanır. Yetiştirme planında beyan edilen aylık ortalama stok değeri üzerinden hesaplanan depo-geçici- prim tutarının sigortalı tarafından ödenecek kısmının %25'i peşin alınır, kalan prim tutarı da en fazla 5 taksitle tahsil edilir. Poliçe bitiminde; yetiştirme süresi boyunca gerçekleşmiş olan aylık ortalama stok değerleri esas alınarak yapılan prim hesabına göre gerekli prim ayarlaması yapılır.

HASAR İHBARI VE TAZMİNAT ÖDEME

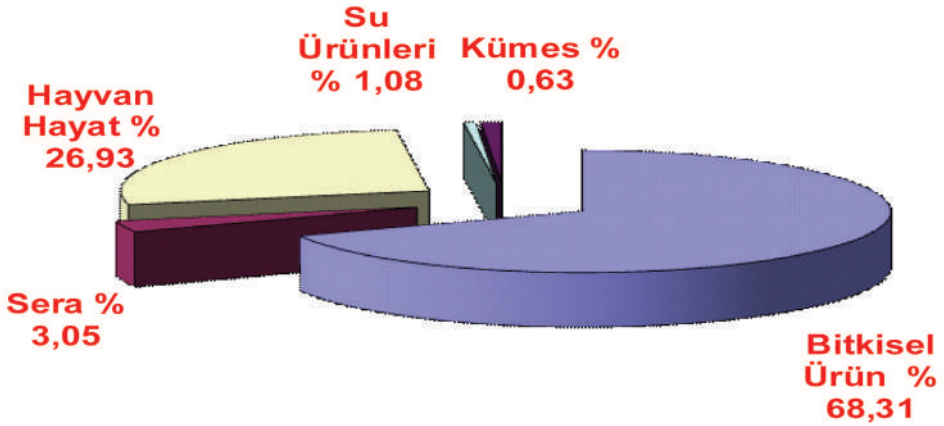

Kaynak: TARSİM

Tablo 36: TARSİM Su Ürünleri Sigortası

Branş	Poliçe Sayısı	Sigorta Bedeli (TL)	Prim (TL)	Ödenen Hasar (TL)
Su ürünleri	160	682.215.738	26.932.195	4.083.364
Tarım Genel Toplam	2.501.907	27.286.888.524	1.413.008.298	770.607.176

Kaynak: TARSİM

Grafik 21: Tarsim Sigorta Poliçelerinin Dağılımı

Kaynak: TARSİM

Su ürünleri Sigortasında hasar ihbarı en geç 24 saat içinde TARSİM'e yapılır.

İşleyiş ve Hasar Organizasyonu Su ürünleri yetiştiricisi, su ürünlerini sigortalatmak için TARSİM'e üye sigorta şirketlerinden birinin acentesine başvurur. Acente, TARSİM tarafından yaptırılan risk inceleme işleminden sonra poliçeyi düzenler.

Devlet destekli su ürünleri uygulamalarında su ürünleri sigortaları 2007 yılında kapsama alınmıştır.2007-2012 tarihleri arasında 770 milyon TL hasar bedeli üreticiye ödenmiştir.

Su ürünleri Yetiştiriciliğinde TARSİM sigorta sisteminde yararlanan çok az üreticinin olduğu görülmektedir. Devlet tarafından sağlanan % 50 prim desteğine rağmen bir çok yetiştiricici TARSİM ödemelerini yüksek bulduğundan, sigorta kapsamının daha sınırlı olduğundan özel sigorta şirketleri ile çalışmayı tercih etmektedir.

2013 yılında yapılan TARSİM çalıştayında sektör tarafından dile getirilen sorunlar çerçevesinde, Çalıştay Raporunda ;

- Su ürünleri sigortalarında teminat başlama ve bitiş tarihleri ile üretim periodu arasındaki uyumun sağlanması için çalışma yapılması,
- Su ürünleri işletmelerindeki ekipmanların, sigorta teminatı kapsamına alınması konusunda çalışma yapılması,
- Hasar/prim dengesi gözetilerek, muafiyet oranları ve prim fiyatlarının yeniden değerlendirilmesi,
- Ekspertiz kalitesinin ve yeknesaklığının artırılması için, teorik ve pratik eğitim faaliyetlerinin yoğunlaştırılması

hususları yer almıştır.

SU ÜRÜNLERİ SAĞLIĞI

Su ürünleri yetiştiriciliğinde en önemli tehditlerden birisi de balık hastalıkları ve zararlılarıdır. Yaygın ve salgın olmamakla beraber işletmelerde zaman zaman hastalıklar görülmektedir. Ancak bugüne kara balık sağlığı konusunda ülkemize ait bir hastalık risk haritası çıkarılmamıştır. İşletmelerin duyarlılığı ve bilgi birikimine bağlı olarak sağlık konusunda daha bilinçli bir düzey yakalanmıştır.

Kültür balıkçılığında bakteriyal, virütük patojenlerin, mantar ve parazitlerin neden olabileceği kayıplar yaşandığı gibi, çevre şartlarının ve özellikle suyun fiziksel ve kimyasal şartlarının değişmesi nedeniyle de hastalık ve zararlılara rastlanmaktadır. Bunun yanın sıra yanlış yemleme, genetik yapı da hastalık etmeni olabilmektedir.

Ülkemizde genellikle paraziter kaynaklı balık kayıplarının daha fazla olduğu görülmektedir. Ayrıca baraj göllerindeki su koşullarının, yağışlara bağlı olarak azalması sonucu sıcaklığın artması, oksijen yetersizliği sebebiyle balık ölümleri de yaşanabilmektedir.

Son zamanlarda Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından AB ile uyumlu olarak çıkarılan canlı hayvan ve hayvansal ürünlerinde sağlığı sağlayacak bir çok mevzuat bulunmaktadır. Bu mevzuatlar içerisinde su ürünlerindeki ilgilendiren bir çok husus bulunmaktadır. Yetiştiricilerin tüm bu mevzuatları taranması ve kendi alanları ile ilgili hüküm ve hususlara ulaşması çok zordur. Bu nedenle bu mevzuatlar incelenerek, su ürünleri yetiştiriciliği ile ilgili olanların bir araya getirilmesi ve yetiştiricinin hizmetine sunulması önemlidir.

Balık hastalıkları konusunda ülkemizde yeterince araştırma ve çalışma yapılmadığı bir gerçektir. Bu alanda yetişmiş insan gücü de yeterli değildir. Bu nedenle bazı işletmelerde hala bilinçli, sağlık izleme, teşhis ve tedavi yöntemleri konusunda bir yaklaşım bulunmamaktadır. Ayrıca danışılacak resmi ve özel kuruluşların sayısı

da çok azdır. Özellikle küçük ve orta ölçekli işletmelerde su ürünleri sağlığı konusunda bilgiler ilaç ve kimyasal satıcılardan öğrenilmektedir.

İlaçların bilinçsizce kullanılması kalıntı açısından risk teşkil etmekte, çevre kirliliği yarattığı gibi, ilaç masraflarını artırarak girdi maliyetlerini yükseltmektedir. Ayrıca balıkların bir çok patojene direncini de etkilemektedir.

İşletmelerde aşırı kimyasal ve ilaç kullanımından kaçınılmalı, ruhsatlı aşı ve ilaçların kullanılmalı ve hijyen ve sanitasyon uygulamalarının düzenli yapılması sağlanmalıdır.

Aşı kalitesi, otovaksin anlamında yaşanan sıkıntıların bir kısmı devam etmektedir. Buna karşı yemlemeden kaynaklanan sorunlar büyük ölçüde giderilmiştir. Besin değeri yüksek, çözünebilir ve sindirilebilir yemlerin devreye girmesi ve bilinçli yemleme bunda rol oynamıştır.

Katkı ve kalıntı açısından ülkemizde yetiştirilen balıklarda bugüne kadar bir sınırlama yaşanmamıştır. AB ne bildirilen Katkı Kalıntı İzleme Programı çerçevesinde her yıl işletmelerden alınan örnek balıklarda gerekli analizler yapılmaktadır. Resmi kontrolünün yanı sıra işletmeler oto kontrol sistemlerini de kullanmaktadır.

Ancak ülkemizde balık hastalıkları teşhis ve tedavi konusunda danışabilececek Ulusal Referans Laboratuvar sayısı çok azdır. Su ürünleri yetiştiriciliğinin yoğun olduğu bölgelerde bu laboratuvarların kurulması ve üretici ile iletişim içerisinde bulunması çok önemlidir.

Ayrıca yumurta ve yavru ithalinde gerekli sağlık kontrolünün yapılamaması da hastalıkların yayılma riski açısından üzerinde durulması gereken bir konudur. Karantina tedbirleri ve geri izleme programlarının uygulanması konusunda da yeterlilik bulunmamaktadır.

Ülkemizde balık hastalıkları konusunda bu güne kadar ciddi bir salgın yaşanmaması önemlidir. Bu kapsamda ihbarı mecbur hastalıklar için bildirimler yapılmamıştır.

Son yıllarda AB nin üzerinde durduğu “Balık Refahı” hususu yeni bir konu olarak ele alınmakta, buna ilişkin mevzuatlar hazırlanmaktadır. Balık refahı için büyük önem taşıyan stoklama büyüklüğü, kafes ve havuz yapıları, istenilen su koşullarının sağlanması v.b koşullar işletmelerin projelerini yeniden gözden geçirmelerini gerektirebilecektir.

Etiketleme ve barkod sistemi su ürünleri sektöründe etkin biçimde uygulanmalıdır. Balıkların hangi işletmede hangi koşullarda yetiştirildiği bilgilerini edinmek,

geri izlemeye erişmek ve her hangi bir risk olduğu takdirde sorumluları belirlemek için bu uygulama gereklidir.

İŞLEME VE DEĞERLENDİRME

Ülkemiz, su ürünleri işleme ve değerlendirme sanayinde özellikle son yıllarda olumlu gelişmeler kaydedilmiştir. Bu olumlu gelişmelerin en önemli nedenlerinden biri AB mevzuatlarına uyum çerçevesinde sağlanan alt yapı, sağlık ve hijyen şartlarıdır. Ayrıca denetim ve kontrol prosedüründeki etkin uygulamalarda rol oynamıştır. Dünya trendine paralel olarak tüketim alışkanlıklarının değişmesi, hazır gıdalara erişim, iç ve dış pazar talepleri bu sektörün gelişmesinde etken olmuştur.

Ülkemizde yaklaşık 25-40 bin gıda işletmesi bulunmaktadır. Su ürünleri işleme ve değerlendirme tesislerinin toplam gıda ürünleri içerisindeki payı oldukça düşüktür. 1995 lerde bu oran % 0,14 iken AB ne yapılan ihracatın artması sonucu % 0,3 e çıkmıştır. Bu oran yeterli değildir. Ancak diğer bir çok gıda ürününe karşın, işlenmiş su ürünlerinin ihracattaki payı dikkate alınırsa sektörün önemi ortaya çıkmaktadır.

Tablo 37: Ülkemizdeki Su ürünleri İşleme ve Değerlendirme Tesisleri

İller	İşletme Tesis sayısı	İller	İşletme Tesis Sayısı
İzmir	30	Ordu	4
İstanbul	27	Afyon	4
Muğla	12	Aydın	3
Trabzon	12	Bursa	3
Çanakkale	9	Giresun	3
Balıkesir	9	İçel	3
Samsun	7	Ankara	2
Antalya	7	Zonguldak	2
Adana	6	Bilecik	2
Sinop	6	Hatay	2
Konya	5	Kayseri, Malatya	1+1
İsparta	4	Elazığ, Maraş	1+1
Tekirdağ	4	Denizli	1
Türkiye Toplamı	173	Kastamonu, Yozgat, Sakarya, Düzce	1+1+1+1

Kaynak: GTHB

Su ürünleri işleme tesislerinin toplam kapasiteleri 100 bin ton balık/ yıla yakındır. Ancak bu kapasitenin diğer gıda ürünlerinde olduğu gibi % 65 i kullanılmaktadır.

Bugün ülkemizde bir çok gıda sanayi işletmelerine göre su ürünleri işletmeleri alt yapı, teknik şartlar, işletme modeli, HACCAP ve diğer ISO standartları açısından daha ileridedir. Bu işletmelerin büyük bir kısmı AB başta olmak üzere dış ülkelere ihracat yapmaktadır. Bir kısmı ise üçüncü ülkelere ve iç piyasaya ürün vermektedir. Özellikle AB' ye ihracat yapmak üzere onaylanmış işletmeler AB uzmanları tarafından da denetime tabi tutulmaktadır.

2014 yılı itibariyle ülkemizde, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına kayıtlı 183 adet balık, çiftkabuklu yumuşakça, kurbağa bacağı ve salyangoz işleyen tesis bulunmaktadır. Bunlardan 173 adeti aktif halde bulunmaktadır. Bu işletmelerin illere dağılımına bakıldığında İzmir ,İstanbul, Muğla ve Trabzon illerinin önde geldiği görülmektedir.

Bu işletmelerden İzmir, Muğla, Trabzon, Denizli, Kayseri, Elazığ, Maraş, Malatya gibi illerde bulunan tesislerde genellikle kültür balıkları işlenmektedir. Yetiştirilen balıkların büyük bir kısmı, taze-soğutulmuş olarak değerlendirilmektedir. Dondurulmuş, fileto ve füme olarakta işlenmektedir.

Deniz kültür balıkları içerisinde levrek ve çipura daha çok taze- soğutulmuş , dondurulmuş ve fileto olarak işlenirken, alabalık bu formların yanı sıra füme olarakta işlenmektedir.

İşleme ve değerlendirme tesislerinin varlığına rağmen ülkemizde üretilen toplam su ürünlerinin % 74 i taze ve soğutulmuş olarak tüketilmekte, % 11 i ihraç edilmektedir. Balık unu ve yağı tesislerine giden balıkların toplam üretimdeki payı % 14 dür. Değerlendirilmeyen su ürünleri ise % 1 civarındadır. Dondurulmuş, konserve edilmiş, marine edilmiş ve tütsülenmiş balıkların oranı son derece düşüktür. İşlenmiş ürünlerin büyük bir kısmı da ihraç edilmektedir. Son yıllarda konserve ve işleme sanayisinde büyük yatırımlar yapılmış ve ülkemiz tüketicilerine yeni seçenekler sunulmuştur. Konserve, dondurma, tuzlama, tütsüleme ve marinat kategorilerindeki su ürünleri üretimi en fazla Marmara, Ege ve Karadeniz olmak üzere sahil bölgelerinde yoğunlaşmıştır.

Su ürünleri işleme ve değerlendirme sanayinde katma değeri yüksek, ürün yelpazesi geniş işlenmiş ürünlerin yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Bu nedenle bu sektör yatırım ve işletme anlamında desteklenmelidir. Öncelikle tesislerin kurulabileceği “Organize Su ürünleri Bölgeleri” ihtas edilmelidir. AR-GE çalışmaları içerisinde gıda alanına ayrılan pay artırılmalıdır. Gıda güvenliğini sağlayacak tedbirler uygulanmalı ve bu güvenlik konusunda tüketiciyi aydınlatıcı bilgiler verilmelidir.

TÜKETİM

Su ürünleri tüketiminin yıllarca çok düşük olduğu ifade edilmekte, ancak bu konuda bir gelişme sağlanamamaktadır. Toplumların gelir düzeyleri, beslenme alışkanlıkları ve sosyal yapıları tüketim şekillerini belirler. Ülkemizde gelir düzeyi son yıllarda artmasına karşın balık tüketiminde hedeflenen noktaya bir türlü ulaşılamamaktadır. Bunda en büyük faktörün beslenme alışkanlığı olduğu düşünülmektedir. Kıyı illerimizde balık tüketiminin yüksek olması, buna karşın iç bölgelerimizde bu tüketimin kişi başına 1-2 kilografa kadar düşmesi bunun göstergesidir. Ayrıca balığın besin değeri ve insan sağlığındaki rolünün tüketiciye yeterince anlatılamaması da rol oynamaktadır.

Ülkemizde su ürünleri tüketimi yıllar itibarıyla 6-8 kg/kişi başına balık olarak devam etmektedir. Dünya rakamlarına bakıldığında bunun ortalama 18 kg olduğu, AB ortalama tüketiminin 23,3 kg olduğu dikkate alınırsa ülkemiz tüketiminin ne kadar az olduğu görülecektir. Avcılık yolu ile artmasa bile yetiştiricilik yolu ile su ürünleri üretiminin arttığı bir gerçek iken tüketimin artmaması düşündürücüdür. Oysa tüketimde hedeflenen kişi başı tüketimin 10 kg çıkarılması halinde mevcut üretimimizin de artması gündeme gelecek, iç pazarda yaşanan sorunların bir çoğu çözülecektir.

Tüketim alışkanlıklarına gelince ülkemiz halkının taze-soğutulmuş balığa olan talebinin daha fazla olduğu görülecektir. Özellikle av mevsiminde av ürünlerinin ve yetiştiricilik ürünlerinin gerek restoranlarda gerekse evlerde tüketimi taze balıklar üzerine yoğunlaşmaktadır. İşlenmiş balıklar içerisinde ise konserve balıklar tercih edilmektedir. Son yıllarda büyük metropollerde fileto balık tüketimine başlanmış ise de yeterli düzeyde değildir. Füme ve marina balık tüketimi ise iç pazarda yok denecek kadar azdır.

Ülkemizde balık tüketimini artırmak sektörün öncelikli konusudur. Bu nedenle tüketimi artırıcı tedbirlerin alınması bu alanda çalışmalar yapılması gerekmektedir. Bunun için önce ülkemiz balık tüketim profilinin çıkarılması ve bu profili oluşturan nedenlerin ortaya çıkarılması gerekmektedir. Tüketim profili doğrultusunda balığın besin değerini ortaya çıkaracak tanıtım ve bilgilendirme programları devreye sokulmalıdır. Bir tanıtım stratejisi oluşturulmalı, bu stratejinin uygulanmasında yazınsal ve görsel medyadan yararlanılmalıdır. Tüketici Sivil Toplum kuruluşları ile işbirliği yapılarak üreticiye erişim sağlanmalıdır.

Taze ve soğutulmuş balık yanında işlenmiş balıkların tüketimini artırıcı tanıtım araçları kullanılmalıdır. Büyük alışveriş merkezlerinde ve büyük gıda marketlerinde işlenmiş ürünlere daha fazla yer verilmeli, bu ürünlerin tüketimini teşvik edici enstrümanlar uygulanmalıdır.

İlk öğretimde ve toplu tüketimin yapıldığı kamu ve özel sektörde su ürünlerinin faydalarını anlatan ve balık tüketimini teşvik eden tanıtım programları yapılmalı, tabildotlarda balığın yer alması sağlanmalıdır. Bunların yanı sıra tüketimi özendirici promosyonlar ve internet sistemi içerisinde bilgilendirme çalışmaları tüketimi artırma da rol oynayacaktır.

ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME

Ülkemizde su ürünleri araştırmaları genellikle Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğünün görevi çerçevesinde Su ürünleri araştırma kuruluşları tarafından yürütülmektedir. Halen 1 adet Merkez Araştırma Enstitüsü(Trabzon), 1 adet Bölge Araştırma Enstitüsü (Demre-Antalya), 2 adet Konu Araştırma İstasyonu (Isparta+ Elazığ) ve 1 adet su ürünleri bölümü (Bandırma-Balıkesir) su ürünleri araştırma çalışmalarını yürütmektedir. Bu kuruluşlarda 331 araştırmacı personel çalışmakta, 150 nin üzerinde yayın yapılmış bulunmaktadır.

Genel Müdürlüğün araştırma politikası balıkçılık araştırmaları yanı sıra su ürünleri yetiştiriciliğinde üretimi artırıcı ve sektörü geliştirici araştırma çalışmalarını yürütmektir. Bu anlamda;

- Yetiştiricilik üretiminin artırılması, çeşitlendirilmesi ve yeni sistemlerin geliştirilmesi,
- Yeni türlerin yetiştirilmesi,
- Biyolojik çeşitlilik ve gen kaynaklarının korunması,
- Çevresel etkileşim ve ekosistem yaklaşımli yetiştiricilik ,
- Su ürünlerin sosyo-ekonomik alt yapısının belirlenmesi,
- Hastalık ve zararlılar ile ilgili araştırmalar,
- Çevre kirliliği sucul ortama ve denizlere etkileşimin araştırılması
- Yem ve maliyetlerin azaltılması yeni teknolojiler geliştirilmesi,
- İşleme değerlendirme ve pazar araştırmaları

Çalışmalarını yürütmek öncelikli araştırma konularıdır. Bu kapsamda 2013 yılında toplam 71 adet proje yürütülmüş, bunlardan 14 adeti sonuçlandırılmıştır. Projelerin 35 adeti devam etmekte, 22 adeti de yeni proje teklifi devreye girmiştir.

Ayrıca bakanlığa bağlı Bornova, Pendik ve Elazığ Veteriner ve Kontrol Araştırma Merkezlerinde de su ürünleri sağlığı konusunda araştırma ve deneme çalışmaları yürütülmektedir.

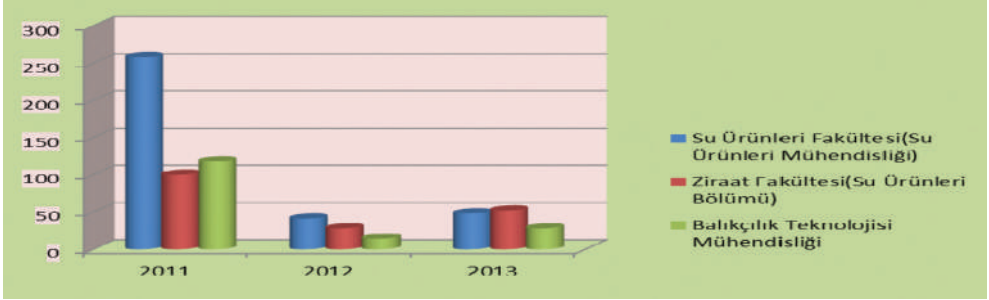
Tablo 38: Su Ürünleri/ Deniz Bilimleri Bölüm ve Fakülteleri Olan Üniversiteler

ÜNİVERSİTE	FAKÜLTE
Çukurova Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Ankara Üniversitesi	Ziraat Fakültesi (Su Ürünleri Bölümü)
Akdeniz Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Adnan Menderes Üniversitesi	Ziraat Fakültesi (Su Ürünleri Bölümü)
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Fırat Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Atatürk Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Mustafa Kemal Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
İstanbul Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Ege Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Sinop Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Rize Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Karadeniz Teknik Üniversitesi	Sürmene Deniz Bilimleri Fakültesi
Mersin Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Muğla Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Malatya İnönü Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Süleyman Demirel Üniversitesi	Eğridir Su Ürünleri Fakültesi
Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi	Ziraat Fakültesi (Su Ürünleri Bölümü)
Ordu Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Bingöl Üniversitesi	Ziraat Fakültesi (Su Ürünleri Bölümü)
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Tunceli Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Kastamonu Üniversitesi	Su Ürünleri Fakültesi
Ortadoğu Teknik Üniversitesi	Erdemli Deniz Bilimleri Fakültesi
Dokuz Eylül Üniversitesi	Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüsü
İstanbul Üniversitesi	Deniz Bilimleri ve İşletmesi Enstitüsü

Tablo 39: Su Ürünleri Programına Yerleşim Durumu

Fakülte Adı	2011	2012	2013
Su Ürünleri Fakültesi(Su Ürünleri Mühendisi)	258	100	118
Ziraat Fakültesi (Su Ürünleri Bölümü)	41	28	14
Balıkçılık Teknolojisi Mühendisliği	48	52	28

Grafik 22: 2011-2012-2013-ÖSYS Lisans Programları Yerleştirme Sonuçları

Üniversiteler kapsamında ise;

- Su ürünleri Fakülteleri
- Ziraat Fakültelerinin Su Ürünleri Bölümleri
- Veteriner Fakülteleri
- Deniz Bilimleri Fakülteleri
- Deniz Bilimleri ve Teknolojisi Enstitüleri,
- Fen Fakültelerinin Hidrobiyoloji Bölümleri,
- İlgili Meslek Yüksek Okulları'nda su ürünleri araştırma proje ve faaliyetleri yürütülmektedir.

Özel sektör ve yetiştiricilik işletmelerinin bir bölümünde de AR-GE üniteleri bulunmakta, bu ünitelerde bağımsız olarak veya üniversiteler ve araştırma enstitüsü ile işbirliği içinde araştırma çalışmaları yapılmaktadır. TÜBİTAK destekli araştırma projeleri bu anlamda büyük rol oynamaktadır.

EĞİTİM ve YAYIM

Türkiye çapında 27 üniversitede su ürünleri eğitimi verilmektedir. Bu üniversitelerin her birinde bir Su Ürünleri Fakültesi veya Ziraat Fakültesine bağlı bir Su Ürünleri Bölümü bulunmaktadır. Bunların yanında, 3 üniversitede Deniz Bilimleri Enstitüsü yer almaktadır. Su Ürünleri Fakülteleri/Meslek Yüksek Okullarında su ürünleri eğitimi 3 anabilim dalında (yetiştiricilik+avcılık+işleme) verilmektedir:

Bu üniversitelerden mezun olanlar, Su ürünleri mühendisi, ziraat mühendisi ve balıkçılık teknolojisi mühendisi unvanlarını almaktadır. Ancak istihdamda yaşanan sorunlar nedeniyle son dönemlerde bu bölümlere olan rağbet azalmıştır. Yerleşen öğrenci sayısı kontenjanların çok altında kalmaya başlanmıştır. Bu nedenle su ürünleri eğitimi veren öğrenim kurumların yeniden gözden geçirilmesi ve disipline edilmesi gerekmektedir.

KAMU YÖNETİMİ

Su ürünleri yetiştiriciliği hizmetleri halen 2010 yılında yürürlüğe giren 639 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına bağlı olarak kurulan Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir.

Genel Müdürlüğün görevleri şunlardır;

- a) Denizlerde ve iç sularda sürdürülebilir balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği ile avcılığının esaslarını belirlemek ve bunları teşvik etmek.
- b) Balıkçı barınakları ve balıkçılık altyapı tesisleri kurulması, işletilmesi ve denetlenmesine ilişkin usul esasları belirlemek ve denetim yapmak.
- c) Balıkçılık ve su ürünleri kaynaklarını korumak, koruma, üretim ve yetiştiricilik alanlarını belirlemek ve bu alanları zararlardan koruyacak tedbirleri almak.
- d) İthal ve ihraç edilecek balıkçılık ve su ürünleri ile girdilerine ilişkin esasları belirlemek.
- e) Balıkçılık ve su ürünleri üretim kaynaklarının geliştirilmesi ve verimliliğin artırılması ile ilgili faaliyetlerde bulunmak, kontrol ve denetimleri yapmak ve yaptırmak.
- f) Balıkçılık ve su ürünleri üretiminin ve verimliliğin artırılması için gerekli girdilerin tedarikine ilişkin tedbirleri almak.
- g) Balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliğine uygun istihlal sahalarına ilişkin esasları belirlemek, istihlal vasıtalarının asgari vasıf ve şartlarını, kiralama ve kullanılma esaslarını belirlemek.
- h) Balıkçılık ve su ürünleri üretim, geliştirme ve araştırma projeleri ile ilgili çalışmalar yapmak.
- ı) Balıkçılığın ve su ürünleri avcılığı ve yetiştiriciliği ile ilgili bilgi sistemi oluşturmak.
- j) Bakan tarafından verilen benzeri görevleri yapmak.

Bu görevleri yürütmek üzere Balıkçılık ve Su ürünleri Genel Müdürlüğünde;

- Avcılık ve Kontrol Daire Başkanlığı
- Yetiştiricilik Daire Başkanlığı
- Kaynak Yönetimi ve Balıkçılık Yapıları Daire Başkanlığı
- İstatistik ve Bilgi Sistemleri Daire Başkanlığı
- İdari İşler ve Koordinasyon Daire Başkanlığı oluşturulmuştur.

Taşra teşkilatı olarak Bakanlığın 81 ilde Tarım İl Müdürlüğü bulunmaktadır. Bu müdürlüklerde su ürünleri hizmetleri “Hayvancılık, Hayvan Sağlığı ve Su ürünleri Şube Müdürlüklerinde yürütülmektedir. Ancak bu taşra yapılanması hizmetlerin yerine getirilmesinde yeterli değildir. Sektörün beklentisi su ürünleri yetiştiricilik ve avcılık faaliyetlerinin yoğun olduğu illerde, Tarım İl Müdürlükleri bünyesinde müstakil bir Su Ürünleri Şubesinin kurulması doğrultusundadır.

Su ürünleri yetiştiriciliği ile ilgili diğer kamu kurumları şunlardır;

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı
- İçişleri Bakanlığı (Sahil Güvenlik Komutanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı)
- Ekonomi Bakanlığı (eski DTM)
- Kalkınma Bakanlığı (eski DPT)
- TÜİK
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı
- Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
- Kültür ve Turizm Bakanlığı
- Belediyeler (Haller, yerel açık pazarlarda kalite kontrol ve koruma konularında)
- T.C.Ziraat Bankası (Krediler)

Bu kamu kuruluşları arasındaki koordinasyon eksikliği nedeniyle çıkarılan mevzuatlarda, su ürünleri yetiştiriciliği ile ilgili alanlarda çelişkiler ve sıkıntılar yaşanmaktadır. Sektörün görüşü alınmadan çıkarılan bu yasalar uygulamada sorunlar yaratmakta, bürokratik işlemler arttığı gibi, sektöre yüklenen yükümlülükler çoğalmaktadır. Bu hususlar yatırımların devreye girmesinde ve faaliyette bulunan işletmelerin sürdürülebilir olmasında caydırıcılık yaratmaktadır.

ÜRETİCİ ÖRGÜTLENMESİ

Su ürünleri Yetiştiriciliği sektöründe üreticiler, başta Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği olmak üzere buna bağlı birlikler örgütlenmişlerdir. Ayrıca Muğla Kültür Balıkçıları Derneği de bir üretici örgütü olarak sektörde rol oynamaktadır.

Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği

2004 yılında kabul edilen 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanununa dayanılarak 26 Ocak 2009 yılında kurulmuştur. Merkez Birliğine bağlı 18 Birlik bulunmaktadır.

Amacı: Sektörün gelişmesine katkıda bulunmak, üye birlikleri arasındaki işbirliğini ve koordinasyonu sağlamak, su ürünleri yetiştiriciliğine ilişkin strateji ve politikalar oluşturmak, ulusal düzeydeki üretim planlaması ve pazarlamasına ilişkin kurallara uyulmasında üyelerine yardımcı olmak, üyelerimizi bilgilendirmek ve yönlendirmektir.

Görevleri şunlardır:

- Üyelerinin hak ve menfaatlerini korumak,
- Üye birliklerini yurtiçi ve yurtdışında temsil etmek,
- Tarım politikaları oluşturmak üzere oluşturulan konsey ve benzeri kuruluşlara temsilci göndermek,
- AB'ye uyum kapsamında yapılacak çalışmalara katkı vermek,
- Yurtiçi ve dışı kaynaklardan teknik ve mali destek almak üzere projeler hazırlamak ve girişimlerde bulunmak,
- Üyelerin birlik ve beraberliğini sağlayacak faaliyetler icra etmek,,
- Resmi Kurumların çağrılı toplantılarında sektörü temsil etmek,
- Diğer sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak,
- Kanun, tebliğ ve genelge gibi mevzuat için sektörün ortak görüşünü oluşturarak ilgililere bildirmek,
- Eğitim toplantılarına katılmak ve düzenlemek,
- Görsel ve yazılı yayınlar yapmak (broşür, liflet, web sayfası vs.)
- Üyelerimizi sektörle ilgili gelişmelerden haberdar etmek,
- Bölgesel toplantılar düzenlemek,
- Ülkesel toplantılar organize etmek (çalıştay, sempozyum vs.)

Merkez Birliğine Bağlı Üye Birlikler şunlardır;

1. Antalya İçsu Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği
2. Batman İçsu Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği

3. Burdur İçsu Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği
4. Çameli Alabalık Yetiştiricileri Üretici Birliği
5. Elazığ İçsu Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği
6. Isparta İçsu Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği
7. İzmir Su Ürünleri Yetiştiricileri ve Üreticileri Birliği
8. Kahramanmaraş İçsu Yetiştiricileri ve Üreticileri Birliği
9. Kütahya İçsu Ürünleri Üretici Birliği
10. Malatya Alabalık Yetiştiricileri Üretici Birliği
11. Bodrum ve Milas Su Ürünleri Yetiştiricileri ve Üreticileri Birliği
12. Milas İçsu Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği
13. Muğla Alabalık Yetiştiricileri Üretici Birliği
14. Rize İçsu Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği
15. Trabzon İçsu Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği
16. Van İç su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği
17. Samsun Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği
18. Kayseri İçsu Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Birliği

Bu Birliklere üye 1000 yakın yetiştirici bulunmaktadır. Ülkemiz yetiştiricilik üretim kapasitesinin çok büyük bir kısmı bu üyelerimiz tarafından sağlanmaktadır.

Su ürünleri Yetiştiricileri Üretici merkez Birliği geçtiğimiz dönemlerde önemli çalışmalar yapmış, sektörün sorunlarına eğilerek çözüm yollarını oluşturmaya çalışmıştır. Bu faaliyetlerin önemli bir kısmı aşağıda sunulmuştur.

- 2011 yılında 280 paydaşın katılımı ile I.Su Ürünleri Yetiştiriciliği Çalıştayı yapılmıştır.
- Aynı şekilde 2012 yılında sektörün tüm aktörlerinin katıldığı 447 kişi ile II.Su ürünleri Yetiştiriciliği Çalıştayı gerçekleştirilmiştir
- Bu çalıştayların raporları yayın haline gelerek ilgililere sunulmuştur.
- 2011 yılı “Su Ürünleri Yetiştiriciliği Sektör Raporu” hazırlanarak yayınlanmıştır.
- Alabalık üretimi, planlaması, satış fiyatları, yem, dış ve iç pazar, tüketim ve tanıtım başlıklarının ele alındığı “Alabalık Toplantısı” yapılmıştır.

Tablo 40: Üretici Birliği Üyeleri Üretim Kapasiteleri

ÜRETİCİ BİRLİĞİ	ÜRETİM KAPASİTESİ (TON BALIK /YL)
ANTALYA	3.001
BATMAN	842
BODRUM VE MİLAS	67.048
BURDUR	9.180
DENİZLİ	3.370
ELAZIĞ	15.000
TRABZON	4.510
ISPARTA	2.950
İZMİR	26.838
KAHRAMANMARAŞ	2.834
KAYSERİ	8.603
KÜTAHYA	2.021
MALATYA	4.677
MUĞLA	14.000
RİZE	934
SAMSUN	3.552
VAN	847
TOPLAM	170.207

- 2013 yılında Bakanlığımızca uygulanan su ürünleri yetiştiriciliği desteklerinden kaynaklanan sorunlar dikkate alınarak,
- 2014 yılında uygulanacak destekleme politikası ve kararları için sektörün genel görüşlerini içeren bir rapor hazırlanarak Bakanlığa sunulmuştur.
- 5200 sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunundan ve Yönetmeliğinden kaynaklanan sorunların giderilmesi yönünde Bakanlığa görüşler bildirilmiştir.
- 1380 sayılı Su ürünleri Kanunu Değişiklik Tasarısı detaylı incelenmiş, gelişen sektöre ve ihtiyaçlara paralel olarak öneriler Bakanlığa sunulmuştur
- Örgütlü yapının tüm Türkiye geneline yayılması amacıyla, 5200 sayılı kanunda belirtilen 16 üretici sayısının aranmaması konusunda Bakanlığın ilgili Genel Müdürlüğüne gerekli girişimlerde bulunularak; 16 sayısına ulaşamayan iller , komşu illeri ile bir araya gelerek birlik kurulması konusunda üreticilerin önü açılmıştır.

- Sulak Alanlar Yönetmeliği uyarınca alınan izin belgesi ücretlerinin indirilmesi konusunda Orman ve Su İşleri Bakanlığı nezdinde gerekli girişimler yapılmış ve ücretler düşürülmüştür.
- Ziraat Odaları ile görüşülerek ve gerekli yazışmalar yapılarak üreticilerden alınan oda aidatlarının düşürülmesi konusunda sektörün lehine sonuç alınmış ve aidatlar aşağı çekilmiştir.
- Yemin kalitesi ve denetimi, fiyatı, FCR oranları, hayvansal protein orjini konusunda yaşanan sorunları dile getirmek üzere Merkez Birliğinde ortak akıl toplantısı yapılmıştır. Bu sorunlar Bakanlıkta yapılan yem üreticileri toplantısında dile getirilmiştir.
- Balık fiyatlarını regüle etmek ve gereğinde müdahale alımları yapmak üzere Et Ve Süt Kurumu yetkilileri ile görüşmeler yapılmıştır. Önerile kurumca değerlendirilmektedir,
- Su ürünleri sigortalarının uygulanmasından kaynaklanan sorunların giderilmesi için TARSİM yetkilileri ile görüşmeler yapılmış, TARSİM çalıştayına katılmıştır. Bunun sonucu olarak;
  - * Muafiyet oranlarının ve prim fiyatlarının yeniden değerlendirilmesi,
  - * Ekipmanların sigorta teminatı kapsamına alınması,
  - * Sigortalamada üretim periyodunun dikkate alınması hususları TARSİM raporunda yer almıştır.
  - * Ayrıca Toprak havuzlar da sigorta kapsamına alınmıştır
- Denizlerde ve baraj göllerinde ihtiyaç duyulan iskele ve lojistik merkezlerinin kurulması, denizlerde aşı be boylama yerlerinin tahsisi konusunda yaşanan sıkıntılar ilgili mercilere iletmış ve toplantılarda dile getirilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığınca düzenlenen Meslek Analiz Çalıştayı'na uzman seviyesinde katılmış ve su ürünleri meslek okullarında okutulacak müfredat konusunda katkı ve katılımlarda bulunulmuştur.
- Avrupa Birliği IPARD kapsamında Su ürünlerinin işlenmesi ve değerlendirilmesi ve Kültür Balıkçılığının geliştirilmesi alanlarına verilen ancak yeterince yararlanılamayan fonun yaygın kullanılmasını sağlamak için öneriler yetkililere iletilmiştir.
- Üyelerimizin ihtiyacı olan aşı üretiminin karşılanması ve uygun fiyata temin edebilmeleri için gerekli çalışmalar yapılmıştır.

- Merkez Birliğinin önderliğinde Kuluçkahanelerde Sertifikalı Yumurta ve Larva üretimi konusunda pilot bölgeler seçilmiş ve Bursa Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi ile birlikte ortak bir çalışma yürütülmeye başlanmıştır.
- Merkez Birliğimizce mali kaynak yaratmak ve etkinliğimiz artırmak amacıyla AB projelerinin yürütülmesi benimsenmektedir.

Bu anlamda; FAO,AB,KalkınmaAjansları,TİKA kuruluşları nezdinde gerekli girişimlerde bulunulmaktadır.

- İç Tüketimi artırmak , Sağlıklı , Güvenilir Balık Tüketilmesi sağlamak, farkındalık yaratmak için kamu spotu hazırlanmış ve RTÜK 'e gönderilmiştir.
- Balık Yemekleri kitabı basılarak ilgili yerlere dağıtılmıştır.
- Ulusal ve uluslar arası yayım yapan, gazete, dergi gibi yayım organlarına su ürünleri yetiştiricilik sektörü ve üretici birlikleri ile ilgili çeşitli demeçler verilmiştir. Televizyon programlarına katılmıştır.
- Su Ürünleri Yetiştiricilik Sektörünü ilgilendiren konularda yaşanan sorunlar ve çözüm yolları Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü haricinde diğer kamu kuruluşlarına iletilmekte ve görüşmeler yapılmaktadır.
- Merkez Birliğince İllerdeki üretici birlikleri mahallinde ziyaret edilerek yerel sorunlar görüşülmüştür.Merkez Birliği tarafından gerekli görüldüğünde il birliklere görevlendirilmeler yapılmıştır.İl Birliklerince yapılan etkinliklere katılmış, gerekli destekler sağlanmıştır.
- 2014 yılının Ocak ayında “Su Ürünleri Yetiştiriciliği Sektör Toplantısı” yapılmıştır. Sektör tarafından katılımın fazla olduğu toplantıda özellikle üretim ve pazarlama planları ve politikaları, yem ve destekleme konuları tartışılmıştır.

30-31 OCAK 2014 TARİHİNDE YAPILAN SU ÜRÜNLERİ YETİŞTİRİCİLİĞİ SEKTÖR TOPLANTISINDA ÖNERİLEN VE ALINAN KARARLAR

Su Ürünleri Yetiştiriciliği Sektör Toplantısı 30-31 Ocak 2014 tarihlerinde sektörün tüm temsilcileri, üretici, ilgili tüm kamu temsilcileri ve girdi sağlayan sektör temsilcileri bir araya getirmeyi sağlamıştır. Antalya’da düzenlenen sektör toplantısına yaklaşık 270 sektör paydaşı katılmıştır. Toplantıda çalışmalar Pazarlama, Yem ve Destekleme başlıklı olmak üzere 3 altında yürütülmüş, Gurup başkanları bu çalışmalar sonucu konuları ile ilgili sunumlarını yapmışlardır. Bu sunumlarda dile getirilen hususlar şunlardır;

PAZARLAMA FAALİYETLERİ :

Su ürünleri yetiştiriciliğinde pazarlama alanında özellikle tüketimin artırılması öne çıkmakta bunun için alınması gereken tedbirler aşağıda belirtilmektedir.

- 1) İşleme tesislerinde farklı ürün gruplarının geliştirilerek market zincirlerine takdininin teşvik edilmesi,
- 2) Pazar yerlerinde balığın hijyenik ve güvenli şartlarda satış ve muhafazasını sağlamak amacıyla, yaptırılacak portatif balık satış tezgahlarının Tarımsal Alet ve Ekipman Hibe Desteği kapsamına alınması,
- 3) Türkiye Kültür Balıkçıları web portalı hazırlanarak bu portalda İngilizce, Almanca, Rusça ifadelerinde bulunması,
- 4) Ekonomi Bakanlığı nezdinde girişimde bulunularak, konserve ürünlere uygulanan ihracat desteğinin diğer işlenmiş kültür balıkları için de uygulanması ve yeni pazarlara açılması
- 5) Avrupa pazarına bağımlılığa son vermek için uzak yerlere yapılan ihracatta navlun desteği sağlanması,
- 6) Tabldotlarda balık tüketimini arttırmak amacıyla;

- Askeri birlikler için Milli Savunma Bakanlığı,
  - Okullar, özellikle de yatılı okullar için Milli Eğitim Bakanlığı ve Kredi Yurtlar Kurumu,
  - Cezaevleri için Adalet Bakanlığı,
  - Hastaneler için Sağlık Bakanlığı ve diğer bakanlıklar nezdinde girişimde bulunularak tabldot menüsüne en az ayda bir balık konulmasını sağlamak için girişimlerde bulunması,
- 7) Dünyanın farklı yerlerindeki fiyat belirleme sistemleri, balık borsası vb. uygulamaların araştırılması,
- 8) Merkez Birliğinin güçlendirilmesi amacıyla desteklemelerden Merkez birliği için doğrudan % 2 kesinti yapılması,
- 9) Merkez Birlik bünyesinde bir Halkla İlişkiler Sorumlusu'nun istihdam edilmesi,
- Kültür balığının doğadaki balıklardan farklı olmadığı gerçeğinin anlatılması,
  - Kültür balıkçılığının doğal balık stoklarının korunmasındaki rolünün anlatılması (Örneğin:Doğada 1 kg balık almak için 15 kg balık gerekirken, kültür balıkçılığında 3 kg ıskarta balık gerekiyor.)
  - Görsel medyada ünlülerin balık ve balık tüketimi konusunda olumlu açıklamalar yapmasının sağlanması,
  - TRT tarafından hazırlanan Kültür Balıkçılığı Belgeseli'nin daha geniş kitlelere duyurulması amacıyla TRT'den istenerek merkez birlik web sitesine konulması,
  - Balık tanıtımı ve tüketimin artırılması amacıyla hazırlanacak web portalına Doç. Dr.Yılmaz Emre tarafından hazırlanan "Balık Yemekleri" kitabının konulması,
  - Yemek programlarına sponsor olunarak, balık tanıtım çalışmalarının geliştirilmesi,
  - Her hafta farklı bir ilde " O il balık tüketiyor" şeklinde (Örneğin " Antalya Balık Tüketiyor") kampanyası düzenlenmesi ve organizasyonlar yapılması.

YEM

Yem Çalışma Grubunda öncelikle yaşanan sorunlar dile getirilmiş ve çözüm önerileri ortaya konulmuştur.Grup tarafından hazırlanan raporda Yetiştiriciler tarafından belirtilen sorunlar şunlardır;

- 1) Özellikle son iki yıldır balık yemi kompozisyonunda yaşanan sıkıntılardan dolayı balıkların büyüme süreleri uzamakta, daha fazla yemleme yapılması gerekmektedir.
- 2) Yemler balık etinin lezzetinde, tadında, kokusunda olumsuzluklara neden olmaktadır, bu durum balık tüketimini azaltmaktadır.
- 3) Yemin kalitesinden kaynaklanan sorunlar nedeniyle FCR oranları geçmiş yıllara göre artış göstermektedir.
- 4) Alabalıkta 0,9 olan FCR oranı 1,3 e yükselmiştir.
- 5) Çipura ve levrekte 2,1 olan FCR oranı 2,6 ya çıkmıştır.
- 6) Her ne kadar FCR oranlarının yükselmesinde balık çiftliklerinin yönetimden kaynaklandığı ileri sürülse de ana neden yem kalitesinden kaynaklandığı hipotezi ağırlık kazanmaktadır.
- 7) Balık yeminde bulunması gereken balık unu ve yağı oranları giderek azalmaktadır.
- 8) Bu durum yem kalitesini olumsuz etkilemektedir.
- 9) Balık üretim maliyetleri yem fiyatlarının artmasına bağlı olarak yükselmektedir.
- 10) Balık yem fiyatları son üç yılda % 30-40 oranında artmıştır.
- 11) Oysa balık satış fiyatları artmadığı gibi yıl içerisinde maliyetinin altında satışlar yapılmıştır.
- 12) Bu durum üreticilerin mağduriyetine sebep olmaktadır.
- 13) Yem içeriğinde yer alan hayvansal orijinli ham maddelerin orijini ve oranı belirlenememektedir.
- 14) Hammadde orijini belirleme konusunda laboratuvar imkanları yok denecek kadar sınırlıdır.
- 15) Bu husus yem satıcılarına karşı üretici de bir güvensizlik oluşturmaktadır.
- 16) Yem kalitesindeki düşme çevre ve su kalitesini olumsuz etkilemektedir.
- 17) Bunun en önemli nedeni yemlerde balık yağı yerine bitkisel yağların daha fazla kullanılmasıdır.
- 18) Balığın geç büyümesinin nedenlerinde yem kalitesinin rolü büyük olmakla birlikte, yavru ve su kalitesi, stok yoğunluğu ve parazitler de etken olmaktadır.

- 19) Farklı bir bakış açısı olarak stok yoğunluğu ve su şartları stabil kalmakla beraber FCR oranı gittikçe artmaktadır.
- 20) Aynı yem fabrikasından üretilen parti yemlerde kalite sorunu yaşanmakta, FCR oranları değişkenlik göstermektedir.
- 21) Yem fabrikaları yemleri beyan esasına göre üretmekte, ancak etiket bilgileri üreticiyi tatmin etmemektedir,
- 22) Üreticiler tarafından yem fabrikalarının yeterince denetlenmediği düşünülmektedir.
- 23) Yemlerin tedarikinde yem fabrikaları banka teminatı veya gayri menkul ipotegi isteyerek kendi satışlarını garanti altına almak istemektedirler.
- 24) Ancak üreticilerin balık satışlarında böyle bir garanti mekanizması bulunmamaktadır.
- 25) Bunun sonucu olarak üreticiler finansman sorunu yaşamakta, yem fabrikalarına bağımlı kalmaktadır.

Yem üreticileri ise;

- Yem fiyatlarındaki artışı başta balık unu ve balık yağı olmak üzere ham madde fiyatlarındaki artışa bağlamaktadır.
- Dünya piyasasında da balık unu ve balık yağı temininde fiyat ve miktar olarak kısıtlamalar bulunmaktadır.
- Balık üreticileri ucuz yem talep ettiklerinden doğal olarak ta yem kalitesi de düşmektedir.
- Yem üreticileri,yem maliyetleri en ekonomik rasyon kullanıldığında bile 1,2 dolar /kg altına düşemeyeceğini ifade etmektedirler.
- Üreticilerde yem kalitesinin balık unu ve yağı ve oranlarına bağlı olduğu konusunda bir yaklaşım bulunmaktadır.
- Oysa yem kalitesini belirleyen amino asitlerdir. Önemli olan sindirilebilirlik özelliğidir.
- Üreticiler yem kalitesinde bu özellikleri aramalıdır.
- Balık satış fiyatları arttığı takdirde yem fiyatlarının çok da etkili olmadığı görülecektir.
- Üreticilerin finansman ihtiyaçlarının giderilmesi halinde esas sıkıntıları büyük ölçüde azalması beklenmektedir.

- Dünyada gittikçe azalan hayvansal protein kaynaklarının yerine enzimlerle güçlendirilmiş bitkisel protein kaynakları kullanılmalıdır.
- Alternatif yem hammaddeleri, yeni rasyonların oluşturulması konusunda yapılan AR-GE çalışmaları büyük maliyetler getirmekte ve bu durum yem fiyatlarına yansıtılmaktadır.
- Balık üreticileri istedikleri takdirde kendi yem üretim tesislerini kurabilmenin yanı sıra fason olarak ta yem üretim imkanına sahip bulunmaktadırlar.
- Yem deneme çalışmaları için balık üreticileri yem üreticilerine gerekli desteği sağlanmamaktadır.
- Üreticilerin yemleme stratejileri ve yemleme programları yeteri kadar bulunmakta, personele yemle eğitimleri istenilen düzeyde olmamaktadır.

Şeklinde düşüncelerini ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak:

- 1) Ülkemizde özellikle alabalık başta olmak üzere üretim planlamasının yapılması
- 2) Balık üretiminin bütün yıla yayılması, üretimin % 80 gibi büyük bir bölümünün 3-4 aya sıkıştırılarak arz fazlalığı yaratılmaması,
- 3) Yem fabrikalarının günümüzdeki ham madde kaynaklarından yeterince yararlanması, gelecek için alternatif yem ve yem hammaddeleri konusunda AR-GE çalışmalarını artırması.
- 4) Balık çiftliklerindeki FCR sorunları büyük ölçüde yem kaynaklı olmakla birlikte, üreticilerin de çiftliklerinin sevk ve idarelerini gözden geçirmesi,
- 5) Çiftliklerin yemleme stratejilerini ve yemleme programlarını oluşturması, ilgili personeli eğitmesi,
- 6) Yem fabrikaları yem kalitesindeki sürdürülebilirliği sağlamalıdır.
- 7) Yem üreticilerinin, ham madde fiyatlarındaki artışları dikkate aldığı gibi, düşüşleri de dikkate alması, yem fiyatlarına aynı oranda yansıtması,
- 8) Üreticilerin finans sorunlarını çözümleneceği tedbirler alınması, gerekli yasal ve idari düzenlemelerin yapılması, yem konusunda rahat hareket imkanlarının sağlanması,
- 9) Balık üreticileri ile yem üreticileri arasında yaşanan güven eksikliğinin giderilmesi

Önerilerinde bulunulmuştur.

DESTEKLEME

Su ürünleri sektörü 2003 yılından itibaren destekleme kapsamına alınmış, bugüne kadar aldığı ürün destekleriyle büyümüştür. Ancak ürün desteklemeleri bundan sonra sektörün ayakta kalması ve yaşanan sorunların çözümünde değişik bir modele ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Üreticiler doğrudan ürün desteğinin devam etmesini istemelerine rağmen, ancak mevcut uygulamanın bundan sektöre zarar verdiğini, denetimlerin arttırılarak suistimallere izin verilmemesini istemektedirler. Yeterli denetim yapılamadığı koşullarda desteklemenin kaldırılmasının daha iyi olacağını düşünmektedirler. Konu ile ilgili;

- 1) Destekleme birim ödeme kapasitesinin arttırılması,
- 2) Yeni türlerin üretime sokulmasıyla yeni tür maliyetlerin birim fiyatları gözetilerek yeniden düzenlenmesi,
- 3) Desteklemelerin biçimi değiştirilerek uygulanması,
- 4) Bu güne kadar üretimin arttırılması ve işletmelerin büyütülmesi amacıyla verilen desteklerin bundan sonra üretimi daha verimli hala getirecek şekilde yeniden düzenlenmesi,
- 5) İyi tarım uygulamalarına ve izlenebilirlik sağlanmasına yönelik şartların oluşturulması,
- 6) Teknik personel istihdamı ve mevcut teknik personel çalışma ve ücret şartlarının iyileştirilmesine yönelik olarak bu giderlerin ilgili destekleme bütçesinden karşılanması,
- 7) Yem fabrikalarından üreticilere ve bakanlık izinli yem bayilerine satılan yem faturalarının SKS üzerinden görüntülenmesi önerilmesi,
- 8) Denetimlerin yetersiz kaldığı yerde yapılan desteklemenin usulsüzlüklere yol açtığı ve balık fiyatlarını olumsuz etkileyerek sektörün zarara uğramasına neden olması, denetimlerin sağlıklı olabilmesi için izlenebilirlik çalışmalarına ağırlık verilmesi,
- 9) İl Müdürlükleri bünyesinde sektörün sorunlarının çözümüne katkıda sağlayacağı bilindiğinden su ürünleri şube müdürlüklerinin kurulması ,
- 10) İşçularda tesislerin hizmet tekneleri için ötv siz mazot desteğinin sağlanması, deniz işletmelerindeki barçlarda bulunan jeneratörler için ÖTV siz mazot desteğinin sağlanması,

Şeklinde önerilerinde bulunulmuştur.

İhracat desteği ile ilgili olarak;

- 1) Füme ve işlenmiş balık ihracatında navlun desteğinin verilmesi,
- 2) Yeni ve uzak pazarlar için su ürünleri ihracaatçılarına desteklerin sağlanması talep edilmiştir.

IPARD ve Kırsal kalkınma destekleri konusunda;

- 1) IPARD ve KKYDP projelerindeki kapasitenin yeniden revize edilmesi, IPARD’da 200 ton olan kapasitenin 1000 ton/yıl’a çıkartılması,
- 2) İşleme tesisi kapasitesinin de 4000 ton/yıl’a çıkartılması ve hibe ödemelerinin iki katına artırılması,
- 3) İller ile ilgili IPARD’daki kısıtlamalarının kaldırılması ve tüm illeri kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesi,
- 4) KKYDP projelerinde Su Ürünleri kuluçkahanelerine yönelik alet ekipman alımının çeşitlendirilmesi husuları öne çıkarılmıştır.

TARSİM konusunda

- 1) TARSİM ile ilgili olarak 2013 yılında toplamda 32 poliçe kesilmiş olup, su ürünleri sektörünün tamamını kapsayacak şekilde istisnalar ve muafiyetler konusu yeniden düzenlenmesi,
- 2) Ziraat Bankası kredilerinde talep edilen Tarsim konusunun zorunlu olmaktan çıkarılması ifade edilmiştir.

Etiketleme ve Barkod uygulaması için özellikle alabalık çiftliklerinde üretilen balıkların pazara ulaştırılmasında izlenebilirliğin önemli bir parçası olarak etiketleme ve barkodlama konusunda çalışmalar yapılması önerilmiştir.

Üretici Birliklerinin Güçlendirilmesi konusunda;

- 1) Birliklerin kurulmasında 16 üye sayısının düşürülmesi yada her tesisin üye olarak kabul edilmesi,
- 2) İşletmelerin birliğe üye olması zorunluluğunun getirilmesi.
- 3) Birliklerin ürün destekleme icmalleri hazırlaması ve dağıtılmasında yetkili olması,
- 4) Birliklere tesisleri denetleme yetkisi verilmesi,
- 5) Tesisler ile ilgili izin ve vize işlemlerinde birliklere yetki verilmesi,

- 6) Özellikle alabalıkta ürün paketleme tesislerinin birlikler tarafından gerçekleştirilmesi.
- 7) Ziraat Odalarına çiftçi belgesi için ödeme yapılma zorunluluğunun kaldırılması.
- 8) Birlik çatısı altında örgütlemenin zorunluluk haline getirilmesi ve gelirlerinin artırılarak yasal düzenlemelerin yapılması,
- 9) Ürün desteğinden alınan payın % 2 oranına çıkarılması talepler dile getirilmiştir.

SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Sürdürülebilir su ürünleri ülkemizde ana politika olmalı ve bu politika çerçevesinde gerekli stratejiler ile kısa, orta ve uzun vadeli eylem planları ve hedefler belirlenmelidir. Buna yönelik olarak Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü'nün görev ve yetki kapsamı genişletilmelidir.

- Aynı konuda sorumluluk üstlenen farklı Bakanlıklar ve kurumlar arasında eşgüdümsüzlük giderilmelidir.
- Bakanlık taşra teşkilatında kıyı illeri ile sektörün yoğun faaliyet gösterdiği illerde Su Ürünleri Şube Müdürlükleri kurulmalı ve Balıkçılık Teknolojisi/Su Ürünleri Mühendisi kadroları güçlendirilmelidir.
- Su Ürünleri Üretici Birlikleri ve Balıkçı Kooperatifleri Üst Birliklerinin alt yapıları güçlendirilmeli, piyasa fiyat oluşumunda, arz/talep dengesinde, kota belirlemede, yerinde denetleme ve otokontrol konularında görev ve yetki almalarının sağlanması amacıyla 5200 sayılı yasada gerekli düzenleme yapılmalıdır.
- Alan bazlı yönetim anlayışı ve sürdürülebilir avcılık için, her denizde farklı bölgesel balıkçılık modelleri geliştirilmelidir.
- Su ürünleri sektöründe aracı ve kabzımal yoluyla dağıtım yapıldığı için pazar ve fiyat oluşumunda sorunlar ortaya çıkmaktadır. Piyasa düzenlemede sorumluluk alacak bir kuruma ihtiyaç duyulmaktadır. Et ve Süt Kurumu bu konuda devreye girmelidir.
- Su ürünleri yetiştiriciliğinde avcılıkta olduğu gibi sektör paydaşlarının yer aldığı Danışma Kurulları kurulmalıdır.
- Baraj ve göllerimizde ilgili kurumlar tarafından yetiştiricilik ve avcılık yönünden göl yönetim planları hazırlanmalıdır. Kıyı bölgelerde ve baraj göllerinde ağ kafes yetiştiriciliği için uygun üretim alanları belirlenmeli ve imar nazım planlarına tescili yapılarak işlenmelidir.

- Yetiştiricilikte, hasat edilen ürün miktarı yerine maliyetleri azaltacak şekilde yem desteği verilmelidir.
- Yumurta ve yavru üretimi amacıyla uzmanlaşmış damızlık işletmelerinin kurulması ve mevcut işletmelerin geliştirilmesi teşvik edilmelidir.
- Azalan su kaynakları göz önüne alındığında kapalıdevre üretim sistemlerinin şimdiden planlamaya alınarak model işletmeler kurulmalıdır.
- Yeni türlerin yavru üretimindeki sorunların aşılması için özel sektör ile üniversite işbirliği sağlanarak AR-GE projeleri yürütülmelidir.
- Yetiştiricilikte maliyetler yükselmesine rağmen zararına satışlar tüm sektörü etkilemektedir. Üretici Birlikleri Üst Birliğine taban fiyat belirleme ve denetleme yetkisi verilmelidir. (Bakınız Anayasa 45. Madde: Devlet, bitkisel ve hayvansal ürünlerin değerlendirilmesi ve gerçek değerlerinin üreticinin eline geçmesi için gereken tedbirleri alır.)
- Yetiştiricilik ürün desteklemelerinde kayıt dışı gösterilen üretimin önlenmesi amacıyla, yem çuvallarının üzerine kare kod uygulaması başlatılmalı ve takibi sağlanmalıdır.
- Son yıllarda başta yem olmak üzere girdi maliyetleri yükselmiştir. Bu durum yetiştiricilik sektörünü olumsuz etkilemektedir. Kısa dönem için yem ve yem hammaddelerindeki gümrük vergileri ve fonları kaldırılmalıdır.
- Yem hammaddeleri ve yemdeki KDV oranı %8'den %1'e düşürülmelidir. Başta yem olmak üzere girdi maliyetlerinin yüksek olması sektörü tehdit eden önemli bir sorun teşkil etmektedir. Kısa vadede; yem ve yem hammaddelerindeki gümrük vergileri ve fonlar kaldırılmalıdır (kısa vade). Kaliteli yem üretimi için yemlerde standardizasyon sağlanmalıdır.
- Balık unu fiyatlarındaki artış, birçok markada yem kalitesini düşürmüştür. Yem fabrikalarına denetimin artırılması, yem etiketlerinde, yemin içeriğinin (ticari sır kapsamında olmayan balık unu miktarı) ve hayvansal kaynaklı protein oranının yer alması sağlanmalı ve denetlenmelidir.
- Fiyat dalgalanmalarını önlemek için mutlaka iç tüketimin artırılmasına yönelik düzenleme yapılmalıdır.
- Denizlerde olduğu gibi iç sularda da avcılık ve yetiştiricilikte kullanılan teknelerde ÖTV'siz yakıt kullanımı sağlanmalıdır.
- Kuluçkahane ve diğer yetiştiricilik tesislerinin kullandığı elektrik indirim kapsamına alınmalıdır.

- Sektörün yeni pazar olanaklarının geliştirilmesi için işlenmiş üründe olduğu gibi soğutulmuş taze ürün ihracatına destek verilmelidir.
- Yetiştiricilik ve avcılıktan sağlanan yoğun istihlal bölgelerinde THY kargo terminaleri aktif hale getirilmelidir.
- Kültür balığı konusunda toplumda oluşan yanlış imajı engellemek ve balık tüketimini özendirmek için kamu spotları ve tanıtım faaliyetleri yapılmalıdır.
- AB kırsal kalkınma programları ve fonları (IPARD) su ürünleri yatırım desteklerine yeni bir anlayış getirmelidir. 2014 için başlatılacak ikinci dönem desteklerinde ağ kafes yatırımları ve büyük kapasiteli yetiştiricilik tesisleri de destek kapsamına alınmalıdır.
- Tatlı sularda alternatif türler olarak mersin balığı, Karadeniz alabalığı, şabut, yayın balığı ve karabalık gibi yerel türlerimiz değerlendirilmeli; denizlerde ise orkinos, sarıkuyruk, lahoz, sargos vd. balıkların larva ve porsiyonluk yetiştiriciliği geliştirilmelidir.
- Granyöz balığı yetiştiriciliğinin özellikle dış pazarda ticari potansiyeli bulunmaktadır. Bu konuda Ar-Ge çalışmaları yapılmalı, özel sektör işletmeleri ortak hareket ederek pazarlama stratejisi geliştirmelidir.
- Yetiştiriciliği yapılan türlerde ülkemiz şartlarına uyumlu hatlar geliştirilmeli, ticari değeri yüksek olan yerel türlerde (Mersin balığı, Karadeniz alabalığı vb.) ıslah ve balıklandırma merkezleri kurulmalıdır.
- Ülkemizdeki yetiştiricilik işletmelerinde hastalık haritası çıkarılmalı ve hastalıkların yayılımının önlenmesi için tedbirler geliştirilmelidir.
- Balık hastalıkları teşhisi için veteriner kontrol enstitülerinin alt yapıları güçlendirilmelidir. Teşhis laboratuvarlarının sayısı arttırılmalı, bu konuda çalışan birimlerde metod birlikteliği sağlanmalıdır.
- Hastalıktan ari kuluçkahaneler ile sertifikalı yavru üretimi sağlanmalı, işletmelerde ruhsatsız ilaç kullanımı engellenmelidir.
- HES'lerin yapımında, kum-çakıl ocakları ve dere ıslah çalışmalarının yetiştiricilik işletmelerine etkileri ve sucul ekosistem dikkate alınmalıdır. Bu konularda Bakanlığımız daha etkin olmalıdır.
- İklim değişikliğinin ülkemizde doğal ekosisteme etkisi ile avcılık ve yetiştiricilik üretimine etkileri araştırılmalıdır.
- Su Ürünleri Kanununda ve Yönetmeliğinde su kirliliği denetimleriyle ilgili uygulama ve denetlemelerde diğer Bakanlıklar ile eşgüdüm sağlanmalıdır.

- Kamu/Üniversite/Özel Sektör iş birlikteliği yetersizdir. Bu bağlamda, kamu-özel sektör işbirliği sağlanmalıdır. Tüm paydaş ve yürütme erkleri birlikte hareket etmeli ve sürdürülebilirlik ön şartlarının yerine getirilmesine yönelik işbirliğine katılım ve katkıları sağlanmalıdır.
- Balık borsasının kurulması için merkez birliği ile çalışma yapılmalı ve bunun için finansman sağlanmalıdır. Hallere faturasız balık girişi önlenmelidir
- Su ürünleri sektöründe markalaşma yoktur. Küçük işletmelerin ortak hareket etmesi için örgütlenmesi şarttır.
- Doğal göller, baraj göllerinde ve diğer su kaynaklarımızda su kullanım önceliklerinde hangi faaliyetin (içme suyu, enerji üretimi, turizm, balıkçılık, tarımsal sulama, vs.) öncelikli olduğu ortak karar mekanizmasıyla belirlenmelidir.
- İç sularda yetiştiricilik üretimi ağırlıklı olarak baraj ve göllerimizde ağ kafes üretimi olarak yapılmaktadır. İlgili kurumlar tarafından göl yönetim planı hazırlanmalıdır.
- Yetiştiricilik alanlarının taşıma kapasiteleri belirlenmelidir. Sürdürülebilir bir üretim temel esas kabul edilerek, çevresel parametrelerin takibi, çevre kirliliği etkileşimi konularında limnolojik çalışmalar ve taşıma kapasitesi ile ilgili araştırmalar öncelikli olarak yapılmalıdır.
- Kıyı bölgelerde ve baraj göllerinde uygun üretim alanları belirlenmeli ve yetiştiricilik üretimi için gerekli tesciller yapılmalıdır.
- Fiyat istikrarının sağlanması için; arz-talep dengesi ve etkin üretim planlanmalıdır.
- Yetiştiricilerin bilgi birikimini arttırmak için, damızlık yönetimi, besleme, balık hastalıkları, balık nakli gibi konularda bir program çerçevesinde eğitimler düzenlenmelidir .
- İhracat olanaklarının geliştirilmesi için işlenmiş üründe olduğu gibi soğutulmuş taze ürün ihracında, pazar şartları oluşana kadar geçici süreyle, navlun desteği verilmelidir

Yurtdışı Büyükelçiliklerimizde görev yapan Ticaret ve Tarım ataşeliklerinin ve müşavirliklerinin sayısının artırılması ve sektörümüz konusunda çalışma yapmaları sağlanmalıdır

İhracat izni bulunan işleme tesisleri yeni teknolojiler ile müşteri isteği, iç ve dış pazar talepleri göz önüne alınarak üretimi çeşitlendirmelidir.

- 5200 sayılı yasa, 1380 sayılı yasa ve diğer mevzuatlar yeniden düzenlenmeli bu konuda özel sektör ve diğer paydaş görüşleri alınmalıdır.
- Kurum izinleri aşamasında bürokratik işlemler çok uzundur. ÇED ve benzeri bürokratik işlemler ve mali yükler azaltılmalıdır.
- İş güvenliği, çevre müşavirliği ve benzeri konularda balıkçılık teknolojisi ve su ürünleri mühendislerinin sertifika almaları ve sertifika düzenlemeleri sağlanarak işletmelere ek maliyetlerin ve iş yükünün azaltılması sağlanmalıdır.
- AB kırsal kalkınma programları ve fonları (IPARD) su ürünleri yatırım desteklerine yeni bir anlayış getirmelidir.
- Orman içi yapılan kiralamalarda yerinde tüketim için küçük çaplı satış yerleri ve mevcut işletilen restoranlar yasal hale getirilmelidir.
- Balık tüketim alışkanlığının oluşması için yeni uygulamalar geliştirilmelidir. Kültür balığı konusunda toplumda oluşan yanlış imajı engellemek için ulusal strateji geliştirilmelidir. Kültür balığı hakkındaki önyargıları giderecek çalışmalar yapılmalıdır.
- Balık çiftliklerinin çevreyi kirletmediği, diğer sektörlerin faaliyetlerinin balık üretimini ve çevreyi tehdit ettiği konusu, birçok bilimsel araştırmada kanıtlanmıştır. Bu raporlar kamuoyu bilgisine sunulmalı ve medyada işlenmelidir.
- Yeni türlere pazar oluşturmak için sunum, tanıtım faaliyetleri planlanabilir
- Karnivor türlere bağlı kalınması balık unu oranı yüksek yem kullanımını zorunlu kılmaktadır. Omnivor diğer türlerin (sazan vb.) üretimi yaygınlaştırılmalı ve desteklenmelidir. Doğal omnivor türlerimizin adaptasyon ve yetiştiricilik potansiyelleri belirlenmeli, uygun yem geliştirme çalışmaları yapılmalıdır.
- Tatlı sularda mersin balığı, yayın balığı ve karabalık; denizlerde ise orkinos, sarıkuyruk, lahoz ve sargoz türlerinin larva ve porsiyonluk yetiştiriciliği geliştirilmelidir. Mersin balığı üretim istasyonu ve havyar üretim merkezi kurulmalıdır. Granyöz balığı yetiştiricilik potansiyeli ve özel sektör üretimi Ar-Ge işbirliği olanakları ile geliştirilmelidir. Çift kabuklu yumuşakçalar konusunda çalışma yapılmalıdır.
- Su ürünleri yetiştiriciliğinde iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılabilmesi için sertifikalandırma ve mevzuat prosedürleri kolaylaştırıcı yönde yeniden ele alınmalıdır. Deniz balıklarının organik ve iyi tarım uygulaması çerçevesinde üretiminde dalyanlar oldukça önemli avantajlar sağlayabilir, bu alanlarda yapılacak yetiştiricilik modellerine devlet desteği sağlanmalıdır.

- Öncelikle ülkemizdeki işletmelerde hastalık haritası çıkarılmalı ve bu harita doğrultusunda yayılımın önlenmesi için tedbirler geliştirilmelidir. İşletmelerde ruhsatlı ilaç kullanımına dikkat edilmelidir. Teşhis laboratuvarlarının sayısı arttırılmalı, bu konuda çalışan birimlerde metod birlikteliği sağlanmalıdır.
- Hastalıktan arı kuluçkahaneler ile sertifikalı yavru üretimi sağlanmalı, anaç yönetimi ile hastalıklara dayanıklı türlerin yetiştirilmesine olanak sağlanabilir..
- Su kirliliği yönetmeliği uygulanabilir ve gerçekçi olarak düzenlenmelidir.
- İşleme teknolojisi geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır. Elde edilen üretim işlenerek çeşitli ihraç ürünlere dönüştürülerek pazarlanmalı ve katma değeri artırılmalıdır
- İşlenmiş üründe tüketici güveni için markalaşma sağlanmalıdır.
- Sektör çalışanlarının sosyal güvenlik sistemi içerisindeki durumları iyileştirilmelidir. Balıkçılık teknolojisi ve su ürünleri mühendislerinin görev tanımlaması ve istihdam olanakları belirlenmelidir. Sektörde çalışacak kalifiye eleman (teknisyen, dalgıç vb.) ihtiyacını giderecek çalışmalar yapılmalıdır.
- AR-Ge çalışmalarına ağırlık verilmelidir.
- Bu sorunlar ve çözüm önerileri 2013 yılının Kasım ayında Tarımsal Araştırma Politikalar Genel Müdürlüğü'nce düzenlenen “Balıkçılık Çalıştayı’nda” su ürünleri yetiştiriciliği sektörünü ilgilendiren hususlar olarak bilirlenmiştir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- 1) Su Ürünleri İstatistikleri, TÜİK
- 2) Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü verileri
- 3) Onuncu Kalkınma Planı Su Ürünleri Özel İhtisas Komisyon Raporu, Kalkınma Bakanlığı
- 4) Balıkçılık Çalıştay Raporu, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü
- 5) Gıda Kontrol Genel Müdürlüğü verileri
- 6) Su Ürünleri Yetiştiriciliği Stratejisi-2004: Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, TÜGEM
- 7) Türkiye’de Sürdürülebilir Su Ürünleri Yetiştiriciliği: Hijran YAVUZ ve ark., TMMOB- ZMO VII. Teknik Kongre
- 8) Su Ürünleri İstatistikleri: TÜİK
- 9) The State of World Fisheries and Aquaculture- 2010, 2011 : FAO
- 10) 2011 Yearbook Fishery and Aquaculture Statistics: FAO
- 11) Balıkçılık Özel İhtisas Komisyon Raporu-2006: DPT
- 12) Su Ürünleri Avcılığı ve Yetiştiriciliği Sektör Çalışması Raporu-2007: AB Müktesebata Uyum Merkezi
- 13) Su Ürünleri Yetiştiriciliği Çalıştay Kitabı-2011, 2012: Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği
- 14) 2013 Yılı Stratejik Planı: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

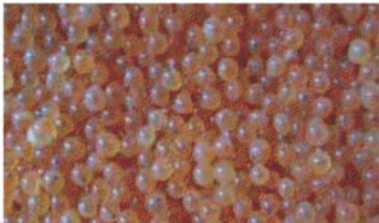
Mühendislik & Çözüm

Bizimle Güvendesiniz...

+90 312 448 09 71

www.akuamaks.com

Doğal Balık Selina Alabalık

Adres : Sahil Ceylan Seydikemer - Fethiye / MUĞLA

Tel : 0.252.676 30 32

Fax : 0.252. 676 33 32

Gsm : 0.533. 240 15 44

www.selinasuurunleri.com

ELEKTRONİK ve SU ÜRÜNLERİ SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

ALABALIK KULUÇKA SİSTEMLERİ

Kasetler

1994 yılından bu yana üretmiş olduğumuz Dikey Sistem Alabalık Kuluçka Dolaplarıyla siz alabalık üreticilerine hizmet vermekten mutluluk duyuyoruz. Kuluçkahaneleri yenilemeyen arkadaşlara sistemin faydalarını anlatmak istiyoruz.

Dikey Kuluçka Sisteminin Avantajları

- Su tasarrufu (100.000 adet yumurta için yalnızca 3.5 - 4 lt./dk. (1 musluk) su gerekir)
- İşçi tasarrufu (4.000.000 adet yumurtayı sağımdan süzmeye kadar 1-2 kişi rahatlıkla kontrol edebilmektedir.)
- Yüksek verim (Sağlıklı yapılmış yumurtada verim % 90, gözlenmiş yumurtada % 98 verim sağlanmaktadır.)
- Yavru çıktıktan sonra sistem içinde 10 gün gibi bir sürede daha rahat kese atma ve yüzme sağlanmakta yeme almaya hazırlanmaktadır.
- Fazla yer işgal etmemekte küçük bir alanda istenilen verim alınmaktadır. (Kuluçkahane alanı en az 10 kat azalmaktadır.)
- Daha fazla bilgi için bizi arayabilir, uygulamaları ve sistemleri Türkiye' nin her şehrinde görebilirsiniz.

Sistemimiz Türkiye geneli alabalık üreticilerinin % 80 nde kullanılmaktadır.

Ayrıca başta İran, Irak, Azerbaycan, Gürcistan, Tacikistan, Kosova, Kırgızistan ve Moldova gibi ülkelere ihracat yapmaktayız.

FET
ELEKTRONİK

SANAYİ ve TİCARET LTD. ŞTİ.

Vatan Cad. Fuar Sitesi Altı No. 39/E KONYA e-mail : sener@fetelektronik.com.tr

Tel. : 0.332. 350 49 16 Fax : 0.332. 351 46 17 web : www.alabalikkulucka.com

Gsm : 0.532. 614 76 77 - 0.542. 326 99 99

“Renklerin gözde si”

Gözde

MATBAASI

YAYINCILIK SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

Kurumsal Kimlik

Katalog

Broşür

El İlanı

Kartvizit

Antetli Kağıt

Dosya

Dergi

Afiş

Klasör

Zarf

Davetiye

Bloknot

Küp Bloknot

Kutu

Ajanda

Promosyon

Magnet

Sürekli Form

Fatura

İrsaliye

Web Tasarımı

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı No:48/2 İskitler - ANKARA

Tel : 0312 341 87 76 Fax : 0312 384 18 05

gozdematbaasi@gmail.com www.gozdematbaasi.com

